

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2021-2024

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS LAUKAASSA
VALTUUSTOKAUDELLA 2017 – 2021

26.4.2021

LAUKAAN KUNTA

Sisällys

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS LAUKAASSA VALTUUSTOKAUDELLA 2017 – 2021.....	3
1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittamat keskeisimmät laukaalaisten hyvinvointiin liittyvät havainnot.....	4
1.1. Talous ja elinvoima.....	5
1.2. Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet.....	8
1.3. Nuoret ja nuoret aikuiset.....	12
1.4. Työikäiset	14
1.5. Ikäihmiset.....	16
1.6. Kaikki ikäryhmät.....	18
2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi.....	20
2.1. Elinvoima ja kilpailukyky	20
2.2. Hyvinvointi	26
2.3. Luonto ja elämykset.....	36
2.4. Harrastetoiminnan ja yhteisöllisyyden edistäminen	38
2.5. Koronan vaikutukset	41
3. Keskeiset johtopäätökset ja evästyksen päätyttyä valtuustokaudelta.....	43
4. Hyvinvoinnin edistämisen erillishjelmat ja -suunnitelmat sekä hankkeet	47
4.1. Hyvinvointia ja terveyttä edistävät hankkeet:	47
4.2. Päättäneet hankkeet:.....	48
4.3. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistä ohjaavat lait sekä kunnalliset, maakunnalliset ja valtakunnalliset ohjelmat ja suunnitelmat:	48
Hyvinvointityöryhmän jäsenet.....	50

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2021-2024

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS LAUKAASSA VALTUUSTOKAUDELLA 2017 – 2021

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tehtävä (Kuntalaki, 1. pykälä). Kunnan tarjoamilla mahdollisuuksilla on oleellinen vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin, joka puolestaan on tiiviisti kytköksissä elinvoimaan.

Hyvinvointikertomus on kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Terveydenhuoltolain 12. pykälän mukaan kunnan tulee seurata asukkaittensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin. Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus.

Hyvinvointikertomuksen valmistelusta vastaa Laukaan kunnan poikkihallinnollinen hyvinvointiryhmä. Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien kunnan toimialojen tehtävä.

Hyvinvointikertomuksen vertailukunniksi on valittu samat kuin kahdessa edellisessä hyvinvointikertomuksessa: Äänekoski, Lapua, Muurame, Siilinjärvi ja Jyväskylä sekä vertailualueiksi Keski-Suomi ja koko maa. Hyvinvointikertomuksen taustalla ovat kansalliset indikaattorit, joista tässä arvioissa on hyödynnetty perusindikaattoreita ja muutamia täydentäviä indikaattoreita.

Kunnille on suunniteltu otettavan käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuiden lisäosa eli HYTE-kerroin. Hyte kertoimen tavoitteena on kannustaa kuntia aktiivisesti kehittämään hyvinvointia ja terveyttä; kuntien valtionosuuden suuruus määräytyy niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Kannustin on suunnitteilla otettavaksi käyttöön vuoden 2023 alusta, mikä tarkoittaa, että jo tällä hetkellä tehtävä työ tulee vaikuttamaan rahoitukseen. www.thl.fi.

Tässä laajassa hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan väestön hyvinvoinnin kehitystä Laukaassa valtuustokaudella 2017-2021, minkä pohjalta esitetään johtopäätökset hyvinvointisuunnitelman laatimista varten valtuustokaudelle 2021-2024. Vuoden 2021 hyvinvoinnin edistämistä ohjaa vielä voimassa oleva vuosille 2019-2021 laadittu hyvinvointisuunnitelma.

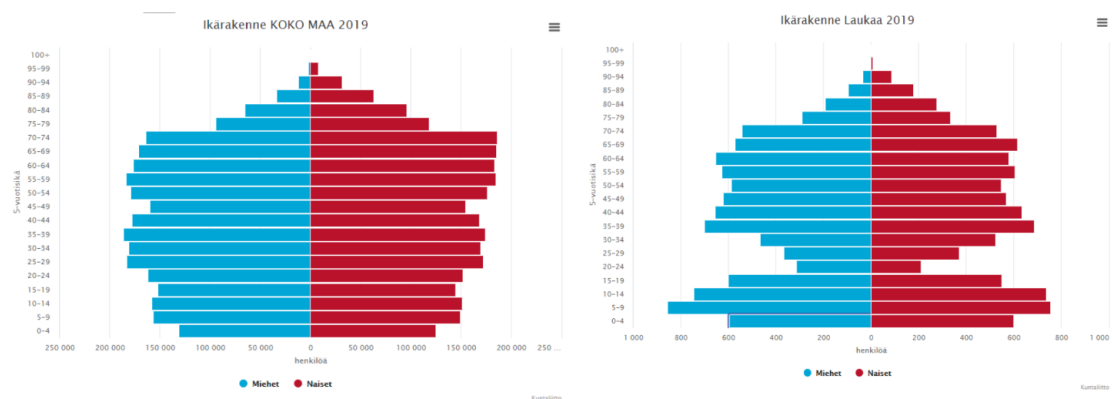

1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittamat keskeisimmät laukaalaisten hyvinvointiin liittyvät havainnot

Laukaan väkiluku vuoden 2019 lopussa (31.12.2019) oli 18 903, muutos edellisestä vuodesta - 0.1 %.

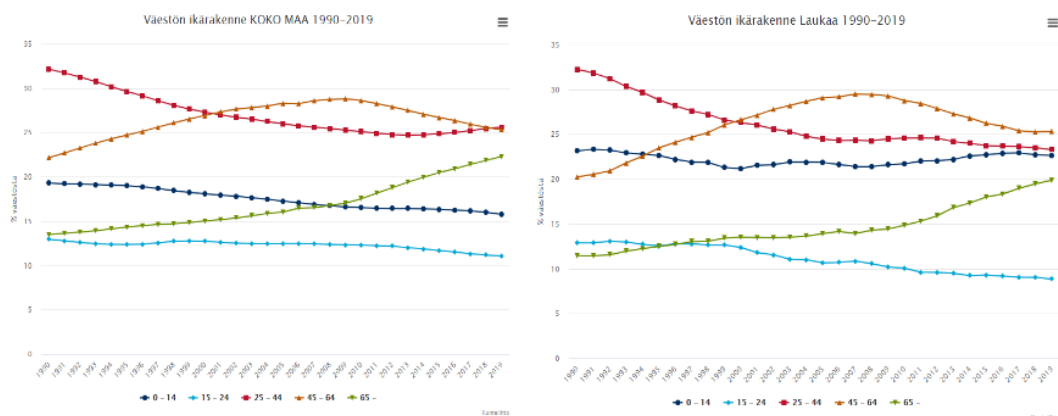
Merkittävä väestörakenteen muutos sekä Suomessa että laajemmin Euroopassa liittyy ikääntyneiden määrän lisääntymiseen. Väestöpyramidia tarkastellessa havaitaan, että verrattaessa koko maahan nuoria aikuisia ja ikääntyneitä ihmisiä on Laukaassa suhteellisesti vähemmän, kun taas alle kymmenvuotiaita lapsia on enemmän.

Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien määrän suhdetta työllisten määrään. Taloudellinen huoltosuhde on Laukaassa 147, mikä tarkoittaa, että sataa työllistä kohden on 147 työvoiman ulkopuolella olevaa tai työtöntä henkilöä.

Kuvio. Ikärakenne koko maassa ja Laukaassa vuonna 2019.

Lähde: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kuntakuvaajat/vaesto>

Kuvio. Väestön ikärakenteen kehitys koko maassa ja Laukaassa vuosina 1990-2019.

Lähde: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kuntakuvaajat/vaesto>

1.1. Talous ja elinvoima

Kuntien taloudellinen toimintaympäristö ja taloustilanne ovat heikentyneet olennaisesti erityisesti vuosina 2018-2020. Valtaosa Suomen kunnista olivat vuosina 2018 ja 2019 tilinpäätöksen tuloksella mitattuna alijäämäisiä. Negatiivisen vuosikatteen kuntien määrä on kasvanut ja veronkorotuspaine kunnissa on lisääntynyt. Vuosi 2020 on koronapandemian myötä ollut kuntatalouden näkökulmasta haasteellinen, mutta valtion koronatukien ansioista kuntatalous näyttää jopa kohentuvan hetkellisesti. Ennusteiden mukaan tulevat vuodet edellyttävät kuitenkin mittavia sopeutustoimia kuntataloudessa. Sote -uudistuksen toteutuminen vaikuttaa merkittävästi kuntien tulevien vuosien talouden näkyymiin.

Laukaan kunnan talous on noudatellut kuntakentän yleistä kehitystä. Vuoden 2017 hyvän tilinpäätöksen jälkeen talouden kehitys romahti ja vuosina 2018-2019 kunnan kertyneet ylijäämät hupenivat ja kuntakonsernin kertynyt alijäämä kasvoi. Alijäämää syntyi kahdessa vuodessa lähes 8 miljoonaa euroa. Laukaan verotulojen vahva kunnallisveropainotteisuus on näkynyt voimakaina heilahteluina, koska kyseisellä ajanjaksolla on tapahtunut useita ansiotulojen verotusta tai verojen tilitystä koskevaa muutosta, jotka ovat vaikuttaneet kunnan verotulojen määrään ja/tai tilitysten ajoitukseen. Verotulojen ennustaminen ja sen myötä taloussuunnittelu on muuttunut vaikeammaksi ja lyhytjänteisemmäksi. Vuosien 2018-2020 talousarvioihin on jouduttu tekemään muutoksia toimintaympäristön ja ennusteiden äkillisistä muutoksista johtuen.

Laukaan kunnan taloutta on sopeutettu voimakkaasti vuosina 2019-2020. Sopeutusten määrä näinä vuosina on ollut yhteensä noin 8-10 miljoonaa euroa normaaliin kustannuskehitykseen verrattuna laskentatavasta riippuen. Sopeutukset ovat kohdistuneet kaikille tehtäväalueille ja vaatineet myös heikennyksiä palvelutasossa. Sopeutuksista ja taloushaasteista huolimatta kunta on pystynyt takaamaan hyvät peruspalvelut ja laajan palveluverkon kuntalaisille. Taloudellisen toimintaympäristön haasteet kuitenkin väijäämättä vaikuttavat kuntalaisten hyvinvointia tukevien palveluiden määrään ja tasoon heikentävästi.

Vuodesta 2012 alkaen Laukaan kunta on investoinut palvelukiinteistöihin merkittävästi. Noin 100 miljoonan euron investoinnit ovat kasvattaneet velkamäärää ja poistoja. Vastavuoroisesti kunnan kiinteistöjen korjausvelka on pieni ja tulevien vuosien investointitarpeet keskimääräistä pienemmät. Lisäksi kunnan palvelujen käytössä on nyt laadukkaat ja sopivat tilat. Kunnan asukaskohtainen velkamäärä on kasvanut selvästi kuntien keskimääräistä velkamäärää suuremmaksi. Kuntakonsernin velkamäärä on kuitenkin kohtuullinen kuntien välisessä vertailussa.

Väestökehityksellä on merkittävä rooli kuntatalouden kehityksessä sekä tulojen että menojen osalta. Väestökehitys kuvastaa myös kunnan elinvoimaisuutta. Laukaan pitkä väestökasvun jakso näyttää olevan ohi ja vuosina 2018-2020 asukasmäärä on vähentynyt. Asukasmäärän lisäksi väestörakenne vaikuttaa merkittävästi kunnan talouteen. Laukaassa väestöllinen huoltosuhte on verrattain korkea eli pelkistettynä veroja maksavia asukkaita on verrattain vähän verrattuna asukkaisiin, joille heidän maksamillaan veroilla tuotetaan palveluja. Tämä asettaa haasteen tuottaa palveluita keskimääräistä taloudellisemmin.

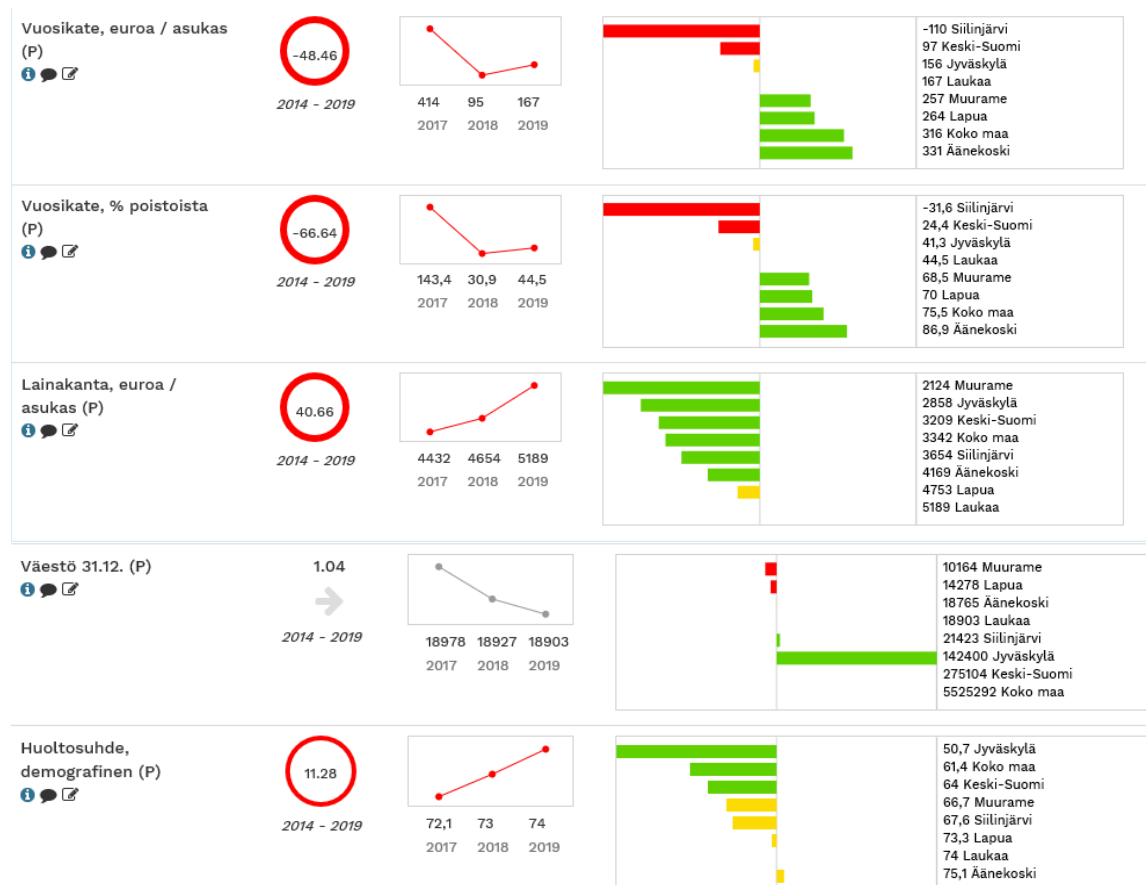
Väestörakenne Laukaassa on kuitenkin terve, sillä lasten ja nuorten osuus väestöstä on keskimääräistä korkeampi. Väestöllisen huoltosuhteen ennustetaan kehittyvät vakaasti, mikä helpottaa talouden, toiminnan ja palveluiden sopeuttamista väestömuutoksiin. Väestöennusteen mukaan Laukaassa on vielä 2030-luvullakin huomattavasti keskimääräistä enemmän lapsia ja nuoria. Ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa kuitenkin ripeästi ja Laukaassa tapahtuu 2020-luvun

Hyvinvointikertomus

aikana suhteellisesti merkittäviä muutoksia ikääntyneiden määrässä verrattuna useisiin muihin varsinkin maaseutumaisiin kuntiin.

Hyvinvointikertomuksen elinvoimaindikaattorien valossa Laukaan tilanne näyttää verrattain hyvältä. Laukaa ei erotu ääripääksi hyvässä tai pahassa millään mittarilla. Maakunnan sisäisessä vertailussa työllisyyden osalta Laukaan tilanne on hyvä, mutta maakuntien välisessä vertailussa työllisyystilanteesta olisi parannettavaa. Kuntalaisten tuloja, tuloeroja ja perhekokoja kuvaavat mittarit osoittavat ensinnäkin, että Laukaassa asuu paljon perheitä, vähän pienituloisia ja että tuloerot ovat pieniä. Tilanteen voidaan näiden mittarien valossa sanoa olevan verrattain vakaa. Kuntalaistutkimusten mukaan laukaalaiset ovat huomattavan tyytyväisiä elämäänsä ja Laukaa-seen asuinkuntana. Havainto tukee indikaattorien antamaa kuvaa.

Laukaan elinkeinorakenne on palvelupainotteinen, mutta samaan aikaan hajanainen. Hajanainen ja monipuolinen elinkeino- ja työpaikkarakenne luo vakautta työllisyyden ja elinkeinotoiminnan näkökulmasta, kun yksittäiset toimijat eivät pysty aiheuttamaan merkittäviä muutoksia kokonaisuuden näkökulmasta. Laukaan työpaikkaomavaraisuus on kuitenkin matala ja kunta on tavoitellut yritys- ja työpaikkarakentamisen lisäystä panostamalla uusiin yritystontteihin

Hyvinvointikertomus

Lapsiperheet, %
perheistä (P)

[i](#) [p](#) [g](#)

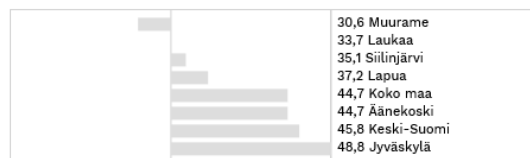
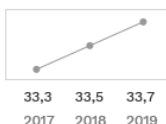
-0.89
2014 - 2019

Yhden hengen
asuntokunnat, %
asuntokunnista (P)

[i](#) [p](#) [g](#)

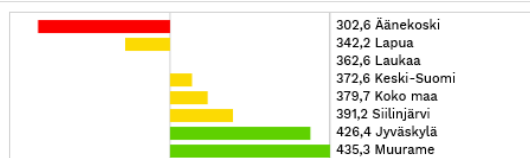
5.64
2014 - 2019

Koulutustasomittain (P)

[i](#) [p](#) [g](#)

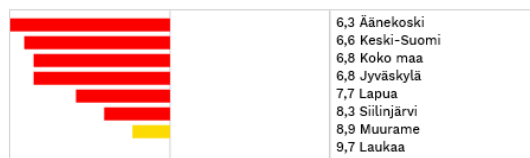
6.90
2014 - 2019

0 - 6-vuotiaat, %
väestöstä (T)

[i](#) [p](#) [g](#)

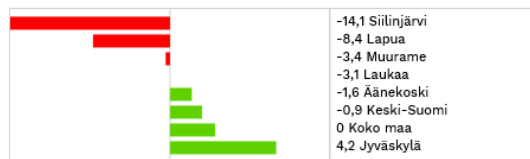
-10.19
2014 - 2019

Kuntien välinen
nettomuutto / 1 000
asukasta (P)

[i](#) [p](#) [g](#)

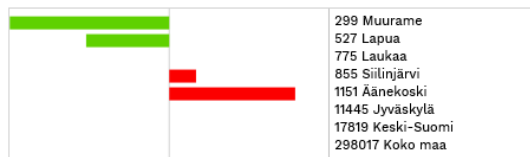
-1450.00
2014 - 2019

Toimeentulotukea saaneet
kotitaloudet vuoden
aikana yhteensä (T)

[i](#) [p](#) [g](#)

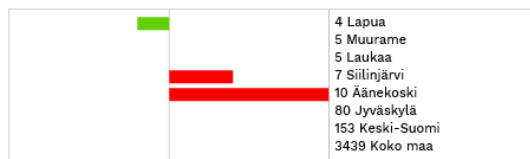
45.40
2014 - 2019

Jätetyt
velkajärjestelyhakemukset,
lkm (T)

[i](#) [p](#) [g](#)

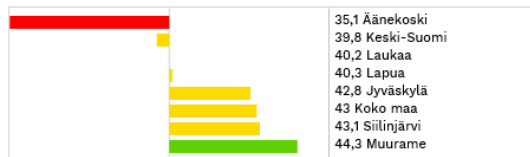
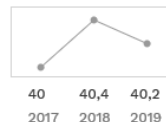
-16.67
2014 - 2019

Työlliset, % väestöstä
(vuosi 2018 ennakkotieto)
(P)

[i](#) [p](#) [g](#)

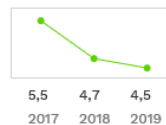
3.08
2014 - 2019

Vaikkeasti työllistyvät
(rakennetyöttömyys), % 15
- 64-vuotiaista (T) (MIN-K)

[i](#) [p](#) [g](#)

-21.05
2014 - 2019

1.2. Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa mitataan mm. kouluterveyskyselyllä, joka on viimeksi toteutettu v. 2019. Laukaalaisten 8. ja 9. luokan oppilaiden kokema terveydentila on kohentunut hieman vuoden 2017 kyselyyn verrattuna, muutos 1,1 %.

8,1 % vastanneista on ilmoittanut, ettei omista yhtään läheistä ystävää. Muutosta aiempaan on vain 0,6 %, mutta kehityssuunta on ikävä.

Päihteiden käyttö Laukaan 8. ja 9. luokan oppilaiden osalta on kokonaisuutena mennyt huonompaan suuntaan vuoteen 2017 verrattuna. Luvut ovat silti hieman muuta Keski-Suomea positiivisempia. Päivittäin tupakoivien osuus on 0,8 % kasvusuunnassa ollen nyt 5,5 % vastaajista. Viiikoittain alkoholia kertoi käyttävänsä 2,3 % vastanneista. Sen sijaan nuuskaa päivittäin käyttävien osuus on kasvanut 2,6 % verrattuna vuoden 2017 tilanteeseen ollen nyt jo 5,1 % vastanneista. Nuuskan osalta tilanne onkin heikempi kuin koko maassa tai Keski-Suomessa keskimäärin.

Riippuvuutta laukaalaiskoululaisten arjessa aiheuttavat tänä päivänä erityisesti netin käyttö ja pelaaminen - ei niinkään rahapelaaminen, vaan erilaisten konsoli- ja mobiilipelien pelaaminen. Tämä kehityssuunta näkyy päivittäisessä arjessa sekä koulussa että kotona ja vapaa-ajan toiminnoissa.

Laukaalaisista 8. ja 9. luokan oppilaista 18,3 % vastanneista on ylipainoisia. Kasvua vuoden 2017 tuloksiin on 5,8 %. Ylipainon lisäksi huolta herättää sekin, että jopa 40% vastanneista ei syö päivittäin koululounasta. Tässä Laukaan tilanne on selkeästi heikempi kuin koko maassa tai Keski-Suomessa keskimäärin. Koululaisten itse kertomia syitä ovat esimerkiksi paha ruoka, kavereiden ryhmäpaine tai erilaiset "muoti"dieetit (ei ruoka-aineallergiat).

Laukaassa ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien määrä kaikista lapsiasuntokunnista on 30 %. Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun. Tulokset kertovat siitä, että Laukaan kunnan alueella asuu paljon suurperheitä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettiin hieman edellistä vuotta useampi 0-17-vuotias, yhteensä 1,1 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Luku on pienempi kuin koko maassa tai Keski-Suomessa keskimäärin, mutta kehityssuunta on kuitenkin kasvava.

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneiden 3-5-vuotiaiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2019 oli 39,1 %, kun se vuonna 2017 oli 40,9 %. Luku pitää sisällään kunnan kustantamat palvelut. Kunnan kustantamalla varhaiskasvatuksella tarkoitetaan niiden palveluiden määrää, jotka kunta on kustantanut asukkailleen. Kunnan kustantamissa palveluissa on omasta tuotannosta vähennetty myynnit ja lisätty ostot.

1-6-vuotiaiden kokonaisjoukkoa tarkastellen kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Laukaassa vuonna 2019 36,1 %, mikä oli lähes sama kuin vuonna 2017 (36,2 %).

Luvut ovat selkeästi pienemmät kuin Keski-Suomessa tai koko maassa keskimäärin. Kunnan kustantamien varhaiskasvatuspalvelujen kysyntä Laukaassa on kuitenkin viime aikoina lisääntynyt.

Esiopetukseen osallistuneiden lasten määrät

- v. 2017: 217
- v. 2018: 245
- v. 2019: 230
- v. 2020: 255

TEA-viisarin vuoden 2019 tulosten mukaan terveydenedistämisasiivisuus Laukaan kouluissa on 63 pistettä, kun se edellismittauksessa vuonna 2017 oli 64. Tulos on Keski-Suomen keskitasoa heikompi. Laukaan tulokset asettuvat suurelta osin TEA-viisarissa parannettavaa-osioon, kuitenkin lähelle hyvää tulosta.

Koulussa noudatettavan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuosituksen mukaista järjestämistä kuvaava pisteluku Laukaassa vuonna 2020 oli 81 eli sama kuin vuonna 2019. Luku on lähes kuin koko maassa keskimäärin, mutta 8 pistettä alempi kuin Keski-Suomessa keskimäärin. Tämä indikaattori ilmaisee pistemäärän, joka on oppilasmäärällä painotettu prosenttiosuus kunnan kouluista, joissa noudatetaan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.

Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit ovat hieman laskussa, mikä selittyy Laukaassa syntyvyyden laskulla.

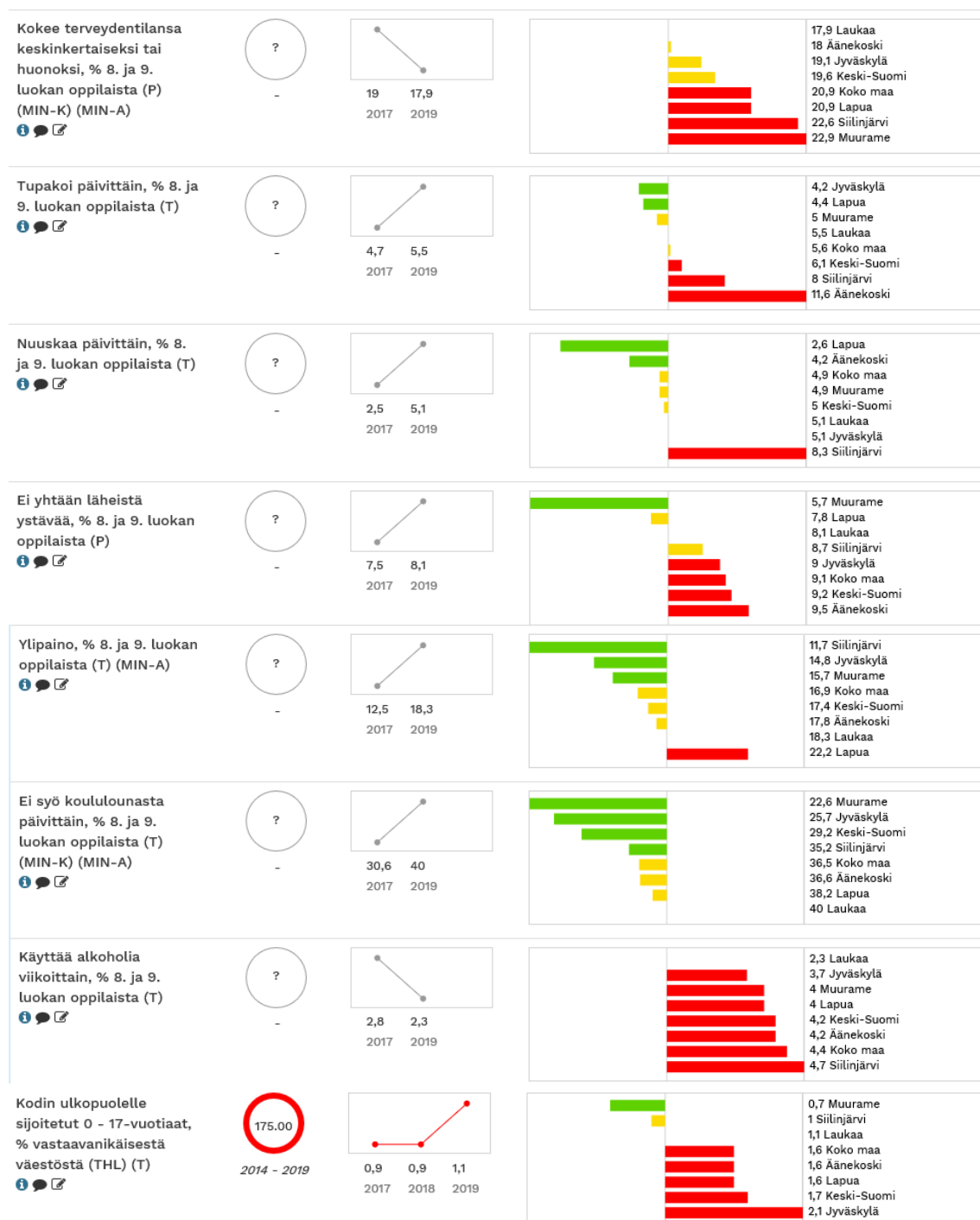
Lastensuojelun avohuollon 0-17-vuotiaiden asiakkaiden määrä on tasaisessa kasvussa. Määrä on kuitenkin hieman Keski-Suomen keskitasoa alhaisempi.

Laukaalaisten lasten- ja nuortenpsykiatrian avohoitokäynneistä tilastotietoa löytyy vuoden 2018 seututerveyskeskuksen toimintakertomuksesta. Laukaalaisten lastenpsykiatrian käynnit vuoteen 2017 verrattuna tippuivat 8,4 % ja nuorisopsykiatrian käynnit jopa 27,6 %. Tässä osasyynä nähtiin Laukaan HyPen vakiintunut ja moniammatillinen perhekeskustoiminta. Vuoden 2019 aikana käynnit nuorisopsykiatrian osalta ovat laskeneet edelleen noin 100 käynnillä, lastenpsykiatrian käynnit taas pysyneet edellisvuoden tasolla.

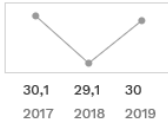
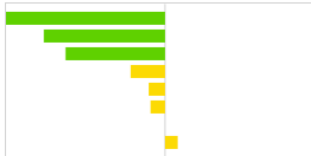
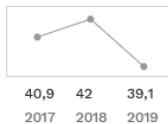
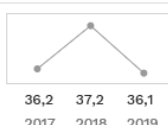
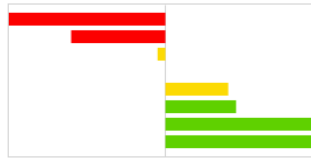
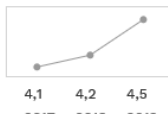
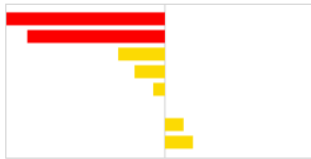
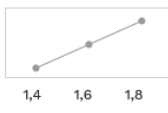
Vapaa-ajallaan taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa harrastavien osuus 4. ja 5. luokan oppilaista Laukaassa on Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan 79,9 %, mikä on keskimäärin korkeampi osuus kuin koko maassa ja Keski-Suomessa. Laukaalaisista 8.- ja 9.-luokkalaisista vastaava osuus 49,4 %, mikä on enemmän kuin Keski-Suomessa keskimäärin mutta hivenen vähemmän kuin koko maassa.

Hyvinvointikertomus

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien lapsiperheiden määrä on Laukaassa tasaisessa kasvussa (1,8 % lapsiperheistä). Määrä on pienempi kuin Keski-Suomen kunnissa keskimäärin. Taloudellinen niukkuus vaikuttaa lapsiperheiden kokonaishyvinvointiin monin, konkreettisin tavoin. Tiukimmassa taloustilanteessa olevissa perheissä on konkreettista pulaa ruuasta, vaatteista ja muista välttämättömyystarpeista eikä esim. lasten harrastusmahdollisuudet ole samat kuin paremmassa taloustilanteessa olevissa perheissä.

Hyvinvointikertomus

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista (P) (MIN-K) (MIN-A) 	-2.60 2014 - 2019 		21,2 Muurame 23,3 Siilinjärvi 24,5 Lapua 28,1 Jyväskylä 29,1 Koko maa 29,2 Keski-Suomi 30 Laukaa 30,7 Äänekoski
Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (P) 	-8.00 2014 - 2019 		39,1 Laukaa 44,1 Muurame 56,7 Lapua 64,8 Keski-Suomi 66,4 Jyväskylä 72 Koko maa 75,7 Siilinjärvi 75,8 Äänekoski
Kaikki kunnan kustantamaan varhaiskasvatukseen osallistuneet 31.12., % 1 - 6-vuotiaista (T) (MIN-K) 	-5.00 2014 - 2019 		36,1 Laukaa 46,1 Muurame 52,5 Lapua 57,8 Keski-Suomi 59,1 Jyväskylä 63,4 Koko maa 66,4 Äänekoski 68,1 Siilinjärvi
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä (P) 	-10.00 2015 - 2019 		55 Lapua 59 Äänekoski 63 Laukaa 64 Siilinjärvi 66 Keski-Suomi 66 Koko maa 66 Muurame 69 Jyväskylä
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailuosituksista koululounaan ja välipalojen järjestämisessä (T) (MIN-K) 	-2.41 2015 - 2020 		61 Lapua 69 Siilinjärvi 80 Koko maa 81 Laukaa 89 Keski-Suomi 90 Jyväskylä 100 Äänekoski 100 Muurame
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiaista (P) 	-4.48 2014 - 2019 		2533 Äänekoski 2694 Siilinjärvi 2741 Muurame 2899 Laukaa 3046 Koko maa 3092 Lapua 3097 Keski-Suomi 3305 Jyväskylä
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL) (T) 	0.00 2014 - 2019 		2,9 Muurame 3,8 Siilinjärvi 4,2 Koko maa 4,5 Laukaa 4,8 Keski-Suomi 5,1 Äänekoski 5,6 Jyväskylä 5,7 Lapua
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (T) 	? - 79,9 2019		74,9 Siilinjärvi 76,6 Äänekoski 77,1 Jyväskylä 78,3 Keski-Suomi 79 Koko maa 79,9 Muurame 79,9 Laukaa 81,9 Lapua
Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (T) 	? - 49,4 2019		42,6 Muurame 43,5 Siilinjärvi 47,4 Jyväskylä 48,1 Lapua 48,9 Keski-Suomi 49,4 Laukaa 50,2 Koko maa 50,6 Äänekoski
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (T) (MIN-K) 	38.46 2014 - 2019 		0,7 Muurame 0,8 Lapua 1,3 Siilinjärvi 1,8 Laukaa 2,9 Äänekoski 3 Keski-Suomi 3,1 Koko maa 4 Jyväskylä

1.3. Nuoret ja nuoret aikuiset

Laukaalaisista lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista on 6,5 % vastanneista ilmoittanut vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä, ettei omista yhtään läheistä ystävää. Tulos on kasvanut 2,4 % vuoden 2017 kyselyn tuloksesta. Oman terveydentilansa kokee keskinkertaiseksi tai huonoksi 16 % vastanneista, mikä on jopa 4,6 % enemmän kuin edellisessä kyselyssä. Suhteessa verrokkikuntiin ja maan keskitasoon Laukaan tilanne on kuitenkin hyvä. Ylipainoisten vastaajien osuus on laskenut 12,7 %:iin vuoden 2017 13,6 %:sta eli kehityssuunta on hyvä. Sen sijaan koululounaan jättää syömättä entistä selkeästi useampi lukiolainen eli 21,8 %. Määrä on kasvanut jopa 9,6 %:lla vuoteen 2017 nähden. Verrokkikuntiin nähden Laukaan tilanne on kuitenkin tässäkin paras.

Nuuskaa päivittäin käyttävien määrä on 2,4 %, mikä on Keski-Suomen keskitasoa (2,1 %) korkeampi lukema, mutta alhaisempi kuin koko maassa (3,8 %). Myös päivittäin tupakoivien lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoiden osuus on Laukaassa kasvusuunnassa: päivittäin sanoo tupakoivansa 4,1 % vastaajista. Tupakoinnin osalta ollaan heikommassa tilanteessa kuin Keski-Suomessa tai koko maassa keskimäärin.

Eläketilastoihin perustuvan tiedon mukaan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 16-24-vuotiaiden määrä on pysynyt Laukaassa ennallaan edellisvuosiin nähden (0,8 % vastanneista).

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden määrä on Laukaassa laskussa. Tilastokeskuksen Tutkintorekisterin mukaan koulutuksen ulkopuolelle jääneitä on vuonna 2019 ollut 7,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Vuonna 2020 koulutuksen ulkopuolelle jääneitä oli 45 nuorta. Vuoden 2019 alussa Laukaassa käynnistyi alle 30-vuotiaille tarkoitettu Ohjaamo, joka kokoaa eri palveluja yhteen tarjoten tietoa, neuvontaa, ja ohjausta koulutukseen, työllistymiseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 18-20-vuotiaiden prosentuaalinen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on Laukaassa vuoden 2019 tiedon mukaan 1,2 %. Luku on hivenen pienempi kuin keskimäärin koko maassa tai Keski-Suomessa.

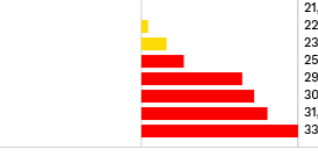
Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn mukaan lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoiden kokema koulukiusaaminen on pysynyt samalla tasolla kuin vuonna 2017. Vastanneista 0,8 % ilmoitti olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.

Lastensuojelun avohuollon 18-20-vuotiaita asiakkaita vuoden aikana oleva prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Laukaassa vuonna 2019 15,4 %. Vuoteen 2018 verrattuna kasvua on ollut 1 %.

Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa kertoi harrastavansa 52,9 % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista. Luku on alhaisempi kuin koko maassa ja Keski-Suomessa keskimäärin

Hyvinvointikertomus

Nuuskaa päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T) i 🗨 📄	? -	2,5 2,4 2017 2019	 1 Lapua 1,1 Muurame 1,4 Äänekoski 2,1 Keski-Suomi 2,4 Laukaa 2,5 Jyväskylä 3,8 Koko maa 4 Siilinjärvi
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (P) i 🗨 📄	? -	4,1 6,5 2017 2019	 6,3 Äänekoski 6,5 Laukaa 7,9 Koko maa 8,5 Keski-Suomi 8,5 Lapua 8,6 Muurame 8,8 Siilinjärvi 8,8 Jyväskylä
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (P) i 🗨 📄	-33.33 2014 - 2019	0,8 0,8 0,8 2017 2018 2019	 0,8 Laukaa 1 Jyväskylä 1,1 Lapua 1,2 Keski-Suomi 1,2 Koko maa 1,4 Siilinjärvi 1,7 Muurame 1,9 Äänekoski
Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (P) (MIN-A) i 🗨 📄	? -	13,6 12,7 2017 2019	 11,8 Lapua 12,7 Laukaa 14,9 Jyväskylä 15,9 Koko maa 17 Keski-Suomi 17 Siilinjärvi 19,1 Äänekoski 19,1 Muurame
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T) (MIN-K) (MIN-A) i 🗨 📄	? -	11,4 16 2017 2019	 16 Laukaa 17,2 Muurame 19,7 Äänekoski 20 Lapua 21,2 Keski-Suomi 21,2 Koko maa 22,1 Jyväskylä 23,6 Siilinjärvi
Ei syö koululounasta päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T) i 🗨 📄	? -	12,2 21,8 2017 2019	 21,8 Laukaa 22,3 Jyväskylä 23,7 Muurame 25 Keski-Suomi 29,4 Äänekoski 30,3 Koko maa 31,3 Lapua 33,6 Siilinjärvi
Tupakoi päivittäin, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T) i 🗨 📄	? -	3,3 4,1 2017 2019	 0 Lapua 1,1 Muurame 2,3 Jyväskylä 2,5 Keski-Suomi 2,8 Koko maa 3,5 Äänekoski 4,1 Laukaa 6,8 Siilinjärvi
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (T) (MIN-K) i 🗨 📄	-10.81 2014 - 2019	7,5 7,2 6,6 2017 2018 2019	 5,2 Siilinjärvi 5,9 Lapua 5,9 Jyväskylä 6,5 Muurame 6,6 Keski-Suomi 6,6 Laukaa 7,5 Koko maa 9,4 Äänekoski
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori (T) i 🗨 📄	? -	50 45 2018 2020	 39 Muurame 42 Jyväskylä 45 Siilinjärvi 45 Laukaa 45 Lapua 48 Äänekoski

Hyvinvointikertomus

1.4. Työikäiset

Työllisyys- ja työttömyysaste vaihtelee eri ikäryhmissä. Työttömyys vaikuttaa pitkään jatkuesaan haitallisesti myös terveyteen ja hyvinvointiin. Työttömyys voi johtaa terveyden ja toimintakyvyn heikentymiseen, mikä voi toisaalta johtaa korkeampaan työttömyysriskiin.

Laukaassa oli Keski-Suomen Työllisyyskatsauksen mukaan vuoden 2020 lopussa työttömiä työnhakijoita 1093 (12,8%), kasvua edelliseen vuoteen oli 3,5%, valtuustokauden alussa 2017 vuoden lopulla työttömien määrä työvoimasta oli 908 (10,6%). Vertailukunnista työttömiä työvoimasta vuonna 2019 oli vähiten Muuramessa (6,8%) ja eniten Äänekoskella (13,8%). Työttömistä pitkäaikaistyöttömiä vuoden 2020 lopussa oli 285 (26,1 %), kasvua edelliseen vuoteen 2%. Sekä työttömien että pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut muutamia prosentteja edellisvuodesta. Määrät ovat lähellä koko Keski-Suomen tasoa. Nuorisotyöttömien määrä on myös hie-man noussut. Työllisyyskatsauksen tilaston mukaan vuoden 2019 lopussa alle 25 vuotiaita työttömiä oli 111 ja viime vuoden 2020 lopussa 133.

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 -vuotiaiden osuus / 1000 vastaavan ikäistä väestöstä on noussut 4,5 % vuodesta 2018 (22%) vuoteen 2019 (26,5). Prosenttimäärä on kuitenkin toiseksi matalin vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 -vuotiaiden määrä sen sijaan on pysynyt ennallaan (3% vastaavan ikäisestä väestöstä) ja työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on laskenut 0,2 % edellä mainittuna ajan jaksana.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden työikäisten määrä on kasvanut; vuonna 2018 toimeentulotukea 25-64 -vuotiaista sai 1,6% ja vuonna 2019 1,8% vastaavan ikäisestä väestöstä.

Hyvinvointikertomus

25-64 -vuotiaista työikäisistä /1000 vastaavan ikäistä on ollut vuonna 2019 4,5% päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa, mikä on 0,9% vähemmän kuin edellisvuonna 2018.

1.5. Ikäihmiset

Laukaan väestöstä 31.12.2019 on yli 65 -vuotiaita n. 20% (3765) ja yli 85- vuotiaita 2% (434). Vuoteen 2040 mennessä ennusteen mukaan yli 65 -vuotiaita on 4 668 ja yli 85-vuotiaita 1059. Edellä kuvattuun kehityssuuntaan liittyen kotona-asumista tukevien ennaltaehkäisevien palveluiden kehittäminen on tärkeää.

Palvelurakenteen uudistaminen kotona asumista tukevaksi onkin ollut Laukaassa yksi keskeinen tavoite viime vuosina. Tilastojen ja indikaattoritietojen mukaan palveluita on pystytty kehittämään rakenneuudistusta tukevalla tavalla; 31.12. 2020 tehostetun asumispalvelun piirissä oli 9,6% (vuonna 2017 - 14,7%) ja kotona 90,4% yli 75 vuotiasta. Kotona asuvista yli 75 -vuotiaista vuoden 2020 lopussa oli säännöllisen kotihoidon piirissä 144 (9%) asiakasta. Kotihoidon ja asumispalvelujen myöntämisen perusteet on päivitetty vuoden 2019 alusta, mikä on vaikuttanut asiakkaiden palveluihin ohjautumiseen. Esim. kotihoidon palvelut kohdennetaan asiakkaille, jotka tarvitsevat säännöllisesti lähes päivittäistä apua. Laukaa oli mukana Juha Sipilän hallituksen Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (KUko) Kukoistava kotihoito -kärkihankkeessa 2017-2018. Hankkeen mukanaan tuomat kehystoimet (mm. keskitetty asiakasohjaus ja palvelutarpeen arviointi, kotihoidon tarvepohjainen toimintamalli ja yöhoidon aloittaminen, kuntoutustiimin perustaminen ja kuntouttavien arviointijaksojen ja tehostetun kotikuntoutus -toimintamallien käyttöön ottaminen, sekä arviointi- ja kuntoutusyksikkö Akun perustaminen Kuuselan uudisrakentamisen yhteydessä, ovat tukeneet palvelurakenteen kehitystä oikeaan suuntaan.

Omaishoidon tuen piirissä vuonna 2019 oli yli 75-vuotiaita hoidettavia 4,1% vastaavan ikäisestä väestöstä. Indikaattori ilmaisee vuoden aikana omaishoidon tukea saaneiden 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuuden prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä oli vertailukuntiin ja alueisiin verrattuna kolmanneksi pienin prosenttiosuus.

Hyvinvointikertomus

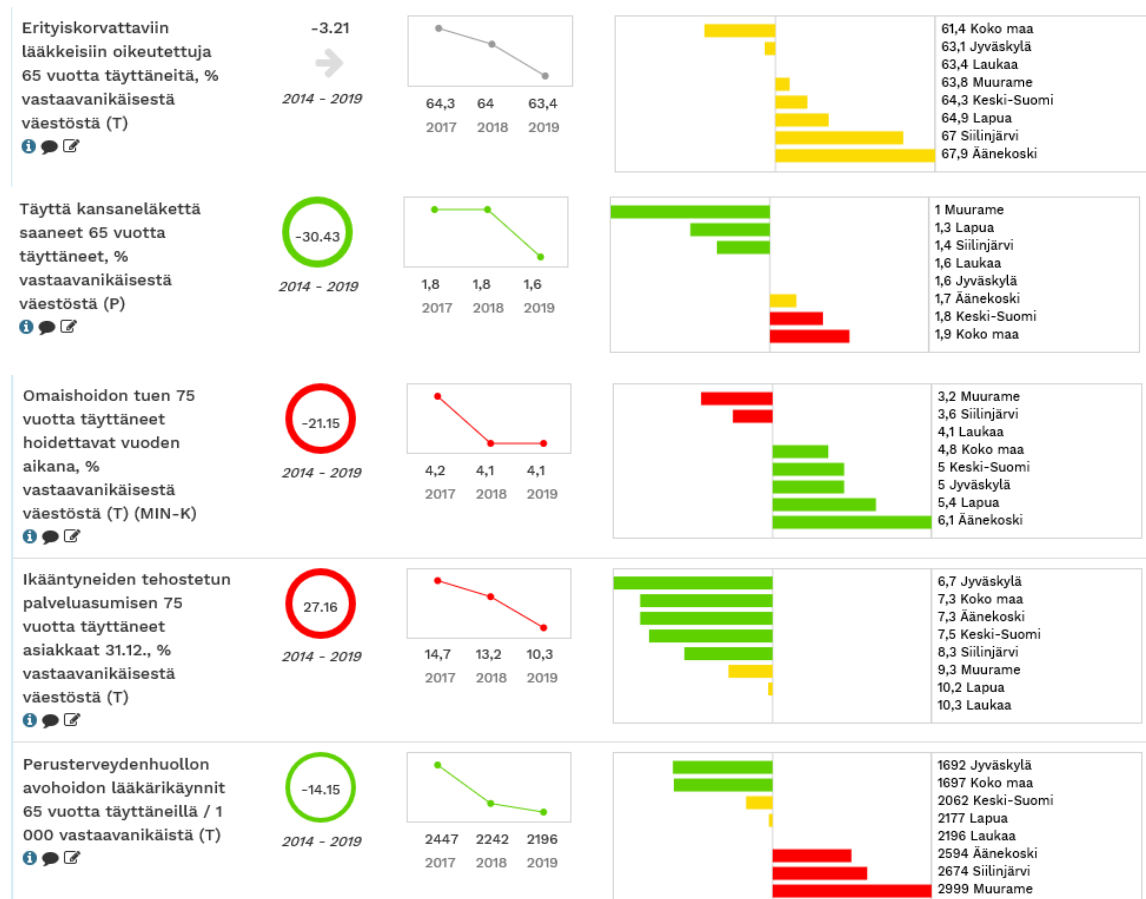
Täyttä kansaneläkettä saa 1,6% yli 65-vuotiaista laukaalaisista (v.2019), mikä on saman verran kuin Jyväskylässä, vähemmän kuin Äänekoskella, koko Keski-Suomessa ja koko maassa, mutta hieman enemmän kuin muissa vertailukunnissa.

Oikeus erityiskorvattaviin (75 % tai 100 %) lääkkeisiin voidaan myöntää henkilölle, jolla on vakava ja pitkäaikainen, lääkehoitoa vaativa sairaus. Laukaassa vuonna 2019 tämä oikeus 65 vuotta täyttäneistä oli 63,4 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä oli vertailukunnista toiseksi vähiten. Erityiskorvausoikeus kuvaa melko hyvin pitkäaikaissairastavuutta väestössä.

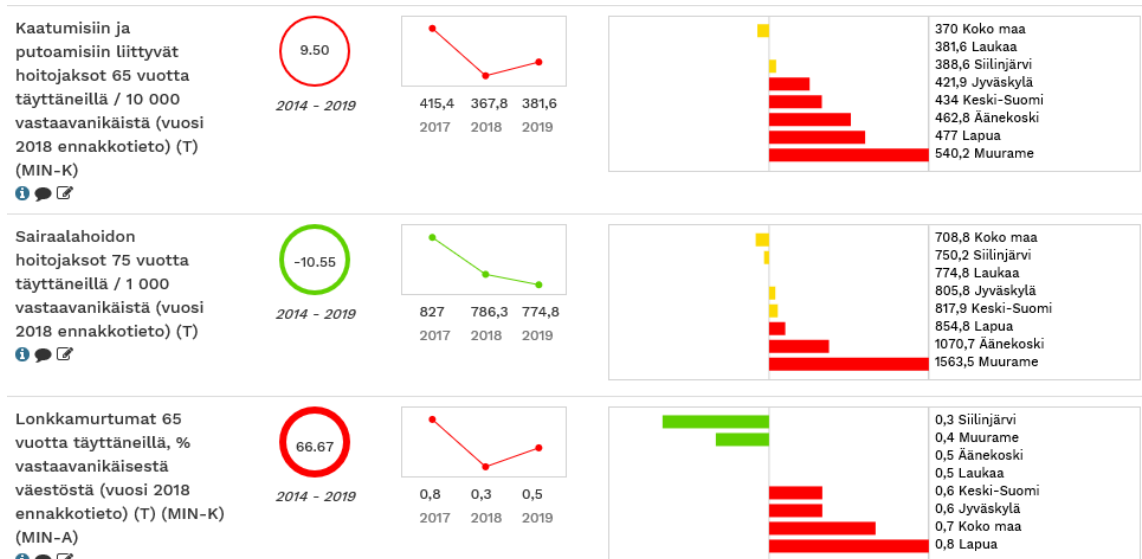
Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä (65 vuotta täyttäneet / 1000 vastaavan ikäistä) on laskenut 11,42 % vuodesta 2017 vuoteen 2019, mihin osaltaan vaikuttaa potilaiden ohjauksen ja neuvonnan sekä hoitajavastaanottotoiminnan kehittäminen.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä 65 vuotta täyttäneillä kymmentätuhatta vastaavan ikäistä asukasta kohti on kohonnut 3,6 % vuodesta 2018 (367,8), vuoteen 2019 (381,6) mennessä. Määrä on kuitenkin toiseksi vähiten vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna.

Lonkkamurtumat vuoden aikana yli 65 vuotta täyttäneillä prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kuvaavat lähinnä ko. ikäluokan vakavampien kaatumistapaturmien määrää. Prosentti-osuus on hieman kohonnut vuodesta 2018 vuoteen 2019. Murtumat useimmiten hoidetaan leikkaamalla, mihin liittyy niihin sairaalahoidon ja lisäksi kuntoutuksen tarvetta. Lonkkamurtumat ovat sekä inhimillisesti että taloudellisesti haasteellisia, minkä vuoksi niiden ennaltaehkäisyyn on kiinnitetty huomiota, mm. kuntoutustiimissä, erityisliikunnanohjaajan toiminnoissa ja myös Seututerveyskeskuksen vuodeosastolla tehdään kaatumisen riskiarvioita systemaattisesti.

Hyvinvointikertomus

1.6. Kaikki ikäryhmät

Seuraavassa muutamia kaikkien kuntalaisten hyvinvointia kuvaavia tietoja indikaattoreiden valossa:

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset 1000 askasta kohden; indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden väkivaltarikosten eli henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Kyseessä ovat sellaiset väkivaltarikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko. Vuonna 2019 ko rikosia on ollut 6,6 1000 asukasta kohden, mikä on sama tilanne kuin koko maassa.

Indikaattori arvo, joka kuvaa poliisin tietoon tulleita kaikkia huumausainerikokset 1000 asukasta kohti, on Laukaassa 2,1, mikä on matalin vertailukuntiin ja -alueisiin verrattuna. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100%:na alkoholina (litraa), on toiseksi pienin määrä 5,2 l (v.2019), Jyväskylässä korkein 7,9 l.

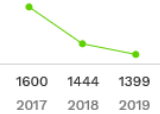
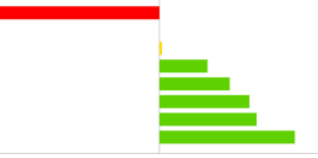
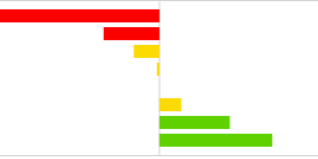
Perusterveydenhuollon kaikki avohoidon lääkärikäynnit ovat hieman laskeneet vuodesta 2018 vuoteen 2019, kun taas kaikki avohoitokäynnit yhteensä ovat laskeneet vuodesta 2018 (26 083) vuoteen 2019 (21 691) jopa 16,8%. Lääkärikäyntien määrän laskuun ovat vaikuttaneet osaltaan lääkärin saatavuus ja se, että asioita hoidetaan aiempaa enemmän hoidon tarpeen arvion kautta. Eli automaattisesti ei enää halutessaan saa lääkärin vastaanottoaikaa vaan asia arvioidaan tiimissä ja hoidetaan arvioinnin pohjalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Laukaan vuodeosaston keskimääräinen hoitoaika on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden matalin (Seututerveyskeskuksen tilinpäätöksen mukaan vuonna 2020 keskimääräinen hoitoaika oli 3,5 vrk).

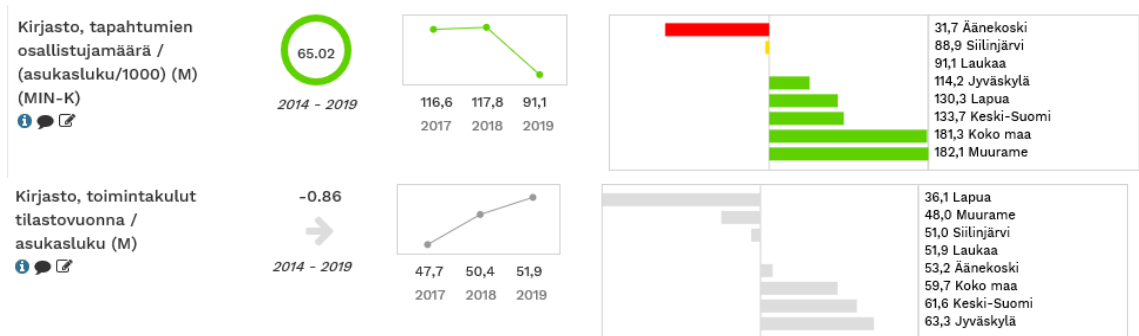
TEA-viisarin mukaan liikunnan edistämisen pistemäärä on vertailukuntiin ja -alueisiin nähden matalin. Indikaattorin mukaan tilanne on muuttamassa parempaan suuntaan, mikä kuvaa hyvin nykyistä käytännön tilannetta; liikunnan edistäminen on monella rintamalla hyvässä vauhdissa mm. Liikkuva Laukaa -hankkeen myötä.

Kirjastopalvelujen käyttö indikoi / kuvaa hyvin kuntalaisten hyvinvointia; lainaajia asukasluvuun nähden on toiseksi eniten vertailukuntiin ja -alueisiin nähden.

Hyvinvointikertomus

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta (P) 	6.45 2014 - 2019			4,7 Lapua 5,1 Muurame 5,3 Siilinjärvi 6,6 Koko maa 6,6 Laukaa 7,8 Keski-Suomi 8,4 Äänekoski 8,8 Jyväskylä
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa (T) 	0.00 2014 - 2019			4,7 Lapua 5,2 Laukaa 6,6 Siilinjärvi 6,6 Muurame 6,7 Jyväskylä 6,9 Keski-Suomi 6,9 Koko maa 7,9 Äänekoski
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta (T) 	133.33 2014 - 2019			2,1 Laukaa 2,7 Äänekoski 2,8 Muurame 2,9 Lapua 4,4 Siilinjärvi 5,8 Koko maa 6,5 Keski-Suomi 9,4 Jyväskylä
Ahtaasti asuvat asutokunnat, % kaikista asutokunnista (T) 	-8.77 2014 - 2019			6,8 Jyväskylä 7,3 Keski-Suomi 7,3 Lapua 7,5 Siilinjärvi 7,6 Äänekoski 7,9 Koko maa 8,3 Muurame 10,4 Laukaa
Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta (P) 	-18.66 2014 - 2019			1050 Jyväskylä 1074 Koko maa 1368 Keski-Suomi 1399 Laukaa 1454 Siilinjärvi 1673 Muurame 1702 Lapua 1829 Äänekoski
Perusterveydenhuollon vuodeosastoahoito, keskimääräinen hoitoaika (vuosi 2018 ennakkotieto) (T) 	-41.82 2013 - 2018			3,2 Laukaa 6,2 Äänekoski 6,9 Siilinjärvi 7,9 Keski-Suomi 8,9 Jyväskylä 9,1 Muurame 11,3 Lapua 12,7 Koko maa
Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä (T) (MIN-K) 	0.00 2016 - 2020			53 Laukaa 64 Äänekoski 68 Keski-Suomi 71 Muurame 71 Lapua 72 Koko maa 74 Jyväskylä 76 Siilinjärvi
Kirjasto, fyysiset käynnit / asukasluku (M) (MIN-K) (MIN-A) 	-8.34 2014 - 2019			4,8 Lapua 7,9 Laukaa 8,0 Äänekoski 8,8 Keski-Suomi 9,3 Jyväskylä 9,7 Muurame 9,8 Koko maa 10,5 Siilinjärvi
Kirjasto, kokonaistilaisuus / asukasluku (M) (MIN-K) (MIN-A) 	0.93 2014 - 2019			12,4 Äänekoski 15,7 Koko maa 16,6 Lapua 17,3 Keski-Suomi 17,4 Laukaa 18,1 Siilinjärvi 19,6 Jyväskylä 21,0 Muurame
Kirjasto, lainaajia / asukasluku % (M) 	2.70 2014 - 2019			30,4 Äänekoski 34,0 Lapua 34,7 Keski-Suomi 36,2 Jyväskylä 36,4 Koko maa 36,5 Siilinjärvi 37,7 Laukaa 49,3 Muurame

Hyvinvointikertomus

2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuus rakentuu Laukaan kunnan strategisten kärkiteemojen ”Elinvoima ja kilpailukyky”, ”Hyvinvointi” ja ”Luonto ja elämykset” alle. Seuraavassa kuvataan, millä toimenpiteillä kärkiteemojen tavoitteita on saavutettu.

2.1. Elinvoima ja kilpailukyky

2.1.1. Henkilöstön työhyvinvoinnin edistäminen

Työkyky ja työhyvinvointi ovat kokonaisvaltaisia käsitteitä. Henkilöstön työkyvyn tuki ja työhyvinvoinnin edistäminen ovat laaja-alaisia tehtäviä, jotka käsittävät Työterveyslaitoksen työkyky-talo-mallin mukaan ainakin seuraavat osa-alueet:

- Turvallisuus, terveys ja toimintakyky
- Osaaminen
- Arvot, asenteet ja motivaatio
- Johtaminen, työyhteisö ja työolot

Laukaan kunta pyrkii työnantajana huolehtimaan henkilöstön hyvinvoinnista kokonaisvaltaisesti huomioiden edellä mainittuja näkökulmia. Kuntastrategiassa ja henkilöstöstrategiassa on kiinnitetty erityistä huomiota osaamisen, motivaation ja johtamisen kokonaisuuksiin. Henkilöstön hyvinvoinnista huolehditaan laaja-alaista yhteistyötä tehden henkilöstöhallinnon, työsuojeluorganisaation sekä esimiesten ja henkilöstön edustajien parissa. Hyvinvoinnin edistämisen vastuu on yhdessä työnantajalla ja työntekijällä – molempia tarvitaan.

Työturvallisuuslain lähtökohta on, että työpaikat edistävät työn turvallisuutta ja terveellisyyttä oma-aloitteisesti. Turvallisuutta on johdettava, ja tästä syystä laki edellyttää työnantajalta laajaa huolehtimisvastuuta työsuojelusta. Työnantaja siis vastaa kaikesta työpaikan työsuojelusta. Työsuojelun tavoitteena on vähentää ja poistaa mahdollisia esiintyviä terveyden ja vaarojen haittoja. Turvalliset ja terveelliset työolot edistävät työntekijän terveyttä, työhyvinvointia sekä palveluiden tuotantoa kuntalaisille. Turvallinen ja toimiva työympäristö vaikuttaa kunnan tuloksellisuuteen ja kilpailukykyyn.

Työsuojelun ja henkilöstöhallinnon koordinoimana toteutetaan kunnassa säännöllisesti vaarojen ja riskien arvioinnit työpaikoilla. Työympäristön vaarojen ja riskien arviointi toteutettiin viimeksi 16.11.-2.12.2020; jokaisella työntekijällä oli mahdollisuus arvioida omaa henkilökohtaista työympäristöään anonymisti. Tulosten pohjalta määritellään korjaustoimenpiteet mahdollisiin riskitilanteisiin, tehdään päätökset toteutettavista toimenpiteistä, nimetään vastuuhenkilöt ja sovitetaan aikataulus sekä seuranta, että asiat etenevät. Esimerkiksi vanhus- ja vammaispalveluissa

Hyvinvointikertomus

toteutettiin vuoden 2019-2020 vaihteessa oma työn vaarojen ja riskien arviointi. Arvioinnin tulokset käsiteltiin työyhteisöissä ja sovittiin tarvittavia toimenpiteitä havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

Uusimman VRA-kyselyn perusteella erityisesti työn pakkotahtisuus ja kiire sekä liiallinen työmäärä kuormittavat henkilöstöä. Usean vuoden jatkuneet talouden sopeutukset ovat aiheuttaneet monin paikoin henkilöstön tiukoille. Henkilöstön kuormitus voi heijastua työkykyhaasteina ja sairauspoissaoloina sekä näkyä palvelutuotannon laadussa. Kyselyssä tunnistettiin erityisesti työn henkisen kuormittavuuden kasvu ja työntekijöiden uupumisriski. Psykososiaalisen kuormituksen hallinta ja työssä uupumisen ehkäiseminen onkin asetettu työsuojelun kärkitavoitteeksi tuleville vuosille. VRA-kysely vahvisti myös, että ponnistelut sisäilmaongelmien selättämiseksi ovat onnistuneet hyvin, koska sisäilmaongelmat eivät nousseet enää merkittävimpien vaarojen ja riskien joukkoon edellisen kyselyn tavoin.

Työkyvyn tuen mallin lähtökohtana on varhainen puuttuminen työkykyriskeihin. Mallissa korostuu esimiesten ja työterveyden vahva yhteistyö työkykyriskien tunnistamisessa. Tavoitteena on ennaltaehkäistä suurempia työkykyongelmia, jotka näkyvät usein työn tuottavuuden laskuna, sairauspoissaoloina ja jopa työkyvyttömyyseläkkeinä. Työterveyshuollon palvelut ja yhteistyö ei ole toteutunut kaikilla palvelualueilla tasapuolisesti ja riittävän kattavasti. Yhteistyömalleja pyritään edelleen kehittämään. Työsuojeluorganisaatio ja henkilöstöhallinto tekevät aktiivista yhteistyötä työterveyshuollon kanssa. Henkilöstössä ollaan oltu kyselyjen perusteella työterveyshuollon palveluihin pääasiassa tyytyväisiä. Laukaan työterveyspalvelut ovat monia kuntatyönantajia laajemmat.

Sairauspoissaolojen määrä heijastaa henkilöstön hyvinvointia ja työkykyä. Sairauspoissaolojen määrästä ei voi kuitenkaan suoraviivaisesti päätellä työhyvinvoinnin tasoa. Laukaan kunnan sairauspoissaolojen määrä on ollut selvästi kuntatyönantajien keskiarvoa alhaisemmat. Vuonna 2020 sairauspoissaolojen määrä kasvoi olennaisesti, jopa 3 päivää työntekijää kohden. Poissaolojen kasvu näkyy lähinnä aikaisempaa pidempinä sairauspoissaoloina poissaolokertojen säilyessä lähes edellisen vuoden tasolla. 1-3 päivää kestävät poissaolot ovat vähentyneet ja 4-60 päivää kestävät poissaolot lisääntyneet merkittävästi. Osasyynä muutokseen on koronaviruksen aiheuttama tilanne, jossa lievienkin flunssaoireiden vuoksi työntekijät ovat joutuneet pitkille sairauslomille. Muita syitä, kuten henkilöstön ikääntymisen vaikutusta muutokseen tutkitaan.

Laukaan kunnan työntekijöiden sairauspoissaolojen kehitys vuosina 2017-2020:

sairauspoissaolot/hlö/vuosi:

- 2020, 15,9
- 2019, 13,0
- 2018, 12,7
- 2017, 14,8

Työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisiä on pyritty ehkäisemään puuttamalla aktiivisesti työkykyyn ja käymällä työkykyneuvotteluja. Tarkoituksena on ollut ns. kantaa työntekijä eläkeikään saakka. Tässä on onnistuttu hyvin ja työkyvyttömyyseläkkeiden ja niistä johtuvien kustannusten määrä on kuntatyönantajaksi verrattain pieni.

Henkilöstö- ja johtamiskäytäntöjen avulla pyritään tukemaan kokonaisvaltaista työhyvinvointia. Esimerkiksi työyhteisöissä toteutetut säännölliset työyhteisöpalaverit tukevat työssäjaksamista ja edistävät tiedonkulkua. Kehityskeskustelut ovat pääsääntöisesti toteutuneet. Hyvinvoinnin

Hyvinvointikertomus

erilaisista teemoista ja työturvallisuudesta on järjestetty koulutusta. Henkilöstökäytäntöjen arviointi ja henkilöstöohjeiden uudistamistyö on käynnistetty vuonna 2020. Kantavana teemana henkilöstökäytäntöjen uusimisessa on henkilöstön työkyky ja hyvinvointi.

Laukaan kunnassa on tehty työtyytyväisyyskyselyjä aina valtuustokauden kolmantena vuotena samaan aikaan vuodesta, jolloin tuloksia voi hyvin vertailla ja tehdä kehityssuunnista johtopäätöksiä. Seuraavassa yhteenvedossa vuosien 2015 ja 2019 työtyytyväisyyskyselyistä. Vastaajajoukko oli kunnan vakituinen henkilöstö sekä pitkään palveluksessa ollut määräaikainen henkilöstö. Tutkimusta varten henkilöstö jaettiin 25 vastaajaryhmään. Tutkimus toteutettiin anonyymisti.

Vastausprosentti oli vuonna 2015 70,8 % ja 2019 68,8%. Kyselytutkimuksen keskeisten teemojen vastausten keskiarvot seuraavassa:

Teemat	2015	2019	Huomioitavaa
Yleisarvio työtyytyväisyydestä	8,4	8,1	
Henkilöstöpolitiikka	7,7	7,6	
Johtajuus	8,2	8,1	
Työyhteisön toimivuus	8,0	8,0	
Työntekijän oma kokemus työhyvinvoinnista	8,6	8,5	
Häirintää ja epäasiallista käyttäytymistä työkavereiden taholta	10,3	13,6	Tämä kehitys on näkynyt myös työsuojelussa.

Työtyytyväisyys on ollut tutkimuksen mukaan hyvällä tasolla, mutta laskenut edellisestä mitauskerrasta. Lasku muodostuu usean eri osa-alueen pienestä erosta, joten voidaan todeta, että tilanne on yleisesti ottaen hieman heikentynyt, mutteri erityisesti millään tietyllä osa-alueella.

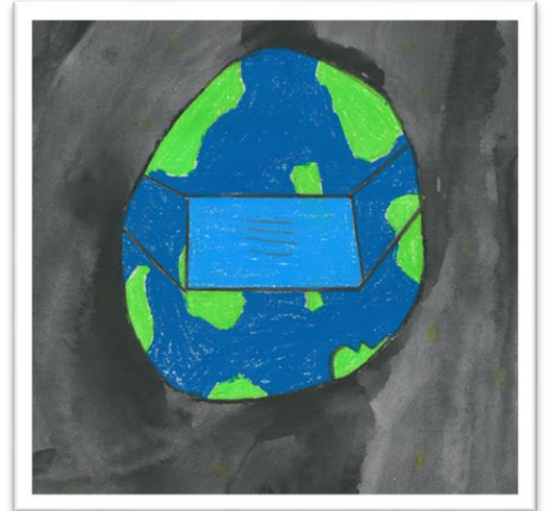
Kunnalla on erilaisia henkilöstöetuuksia, joilla tuetaan henkilöstön hyvinvointia. Näitä ovat mm. liikunta- ja kulttuurietuus, henkilöstön vuosittaiset liikuntailtapäivät, tyhy-hetket työyksiköittäin ja erilaiset muistamiset mm. palveluvuosista, eläköityessä ja täyttäessään 50- ja 60 vuotta. Henkilöstöetuuksia arvioidaan ja tarvittaessa muutetaan osana henkilöstökäytänteiden uusimista, jotta etuuksiin käytettävä rahallinen panos olisi mahdollisimman vaikuttava henkilöstön hyvinvoinnin näkökulmasta.

Työhyvinvointia edistetään myös työyksikkökohtaisesti. Esimerkiksi kotihoito on mukana Pamuhankeessa (Työn sisältöjen kehittäminen ja työssä jaksamisen edistäminen yhteistoiminnallisella palvelumuotoilulla, 2019-2021), minkä tavoitteena on palvelumuotoilun avulla edistää työntekijöiden työhyvinvointia. Hankkeen tuotoksina on syntymässä mm. perehdyttämisohjelma (video) ja kotihoidon toimintakäsikirja.

Vuonna 2020 kunnassa vahvistettiin työkykyjohtamista käynnistämällä henkilöstötuottavuusohjelma, joka tähtää henkilöstön tuottavuuden kasvattamiseen työhyvinvointia ja johtamista kehittämällä. Työ käynnistettiin esimiestutkimuksella ja johtamisena auditoinnilla, joiden tulosten perusteella pyritään kehittämään esimiestyötä ja ihmisten johtamisen käytänteitä. Alustavien tulosten perusteella kunnan johtamiskäytänteitä tulisi sujuvoittaa esimiesten työkuorman keventämiseksi, jotta varsinaiselle esimiestyölle jäisi enemmän aikaa. Lisäksi ohjelmassa tullaan kohdentamaan hyvinvointia tukevaa valmennusta sekä esimiehille että valituille henkilöstöryhmille.

2.1.2. Koronaepidemian vaikutukset henkilöstön hyvinvointiin

Vuonna 2020 alkanut koronaepidemia on aiheuttanut merkittäviä haasteita henkilöstön hyvinvoinnin näkökulmasta. Monien työtehtävien kuormittavuus on kasvanut erilaisten erityisjärjestelyjen ja yleisen huolen kasvaessa. Lisäksi etätyöskentely on vaikeuttanut johtamista ja työyhteisöstä eristyksissä oleminen lisännyt henkistä kuormittavuutta. Poikkeuksellinen aika on myös tuonut tullessaan uusia tilanteita, joihin ei ole valmiita toimintamalleja. Siksi myös henkilöstökäytänteitä on jouduttu arvioimaan ja uusimaan nopeasti, mikä on aiheuttanut myös epäselviä tilanteita ja jännitteitä työntekijöiden ja työnantajan välillä. Laajaa yhteistyötä on jatkettu, mutta kuormittava tilanne näkyy monin paikoin työntekijöiden motivaatiossa ja jaksamisessa varsinkin, kun työmäärällisesti kuormittavan tilanteen keskellä pitäisi samaan aikaan sopeuttaa kunnan taloutta.

2.1.3. Työttömien määrän vähentäminen

Työllä on kokonaisvaltainen vaikutus sekä yksilön että lähipiirin hyvinvointiin. Työttömät kokevat toimintakykynsä keskimäärin heikommaksi kuin työlliset. Pitkittynyt työttömyys vaikuttaa myös taloudelliseen tilanteeseen ja lisää syrjäytymisuhkaa. Vuonna 2016 perustettu Laukaan kunnan työllisyysyksikkö vastaa moniammatillinen työllisyyden hoidon mallin avulla tukityöllistämistä ja työttömille työnhakijoille järjestettävistä aktivointitoimenpiteistä. Laukaan kunta tuottaa aktivointitoimenpiteitä Rokkakankaan ja Lievestuoreen Vattipajoilla sekä Laukaan kirkonkylällä sijaitsevilla nuorten Starttipajoilla. Kuntouttavaa työtoimintaa ostetaan alueen palveluntuottajilta tarpeen mukaan. Työllisyysyksikkö on mukana alueen työllistymistä edistävissä hankkeissa.

Ohjaamo on alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen palvelupaikka, jonka toimintamalli rakentuu monialaisesti henkilökohtaista ohjausta, tietoa ja tukea tarjoavasta Ohjaamosta, eri hallinnonalojen peruspalveluista ja laajasta yhteistyöverkostosta.

Ohjaamo tukee erityisesti erilaisissa nivelvaiheissa olevia nuoria ja edistää koulutukseen ja työelämään kiinnittymistä. Nuorten yksilölliset tilanteet huomioiden Ohjaamon tarjoama ohjaus ja tuki voi sisältää monia eri vaiheita. Ohjaamon ydintoimintaan kuuluu henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus, tuki elämänhallintaan, urasuunnitteluun, sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittämiseen sekä kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen.

Ohjaamo Laukaa toimii työllisyysyksikön alaisuudessa Laukaantie 22-24, toinen kerros (Rosanne yläkerta). Ohjaamo avasi ovensa ensimmäisen kerran helmikuussa 2019. Ohjaamo on avoinna arkikeskiviikkoisin kello 10-15 välisenä aikana, jolloin nuori voi tulla ohjaamoon ilman ajanvarausta. Lievestuoreella Ohjaamo toimii joka kuukauden ensimmäisenä arkikeskiviikkona osoitteessa Liepeentie 9.

Ohjaamo Laukaassa päivystää aukioloaikana eri hallinnonalojen ammattilaisia. Kaikki työskentelevät ohjaamossa oman työnsä ohessa. Ohjaamon vakituinen tiimi koostuu työllisyysyksikön työntekijöistä, nuorten etsivistä työntekijöistä, nuorten aikuisten sosiaalityöntekijästä, Te-palveluiden asiantuntijasta ja ammattivalintapsykologista sekä oppilaitosten (Poken ja Gradian)

opinto-ohjaajista. Päivystyspäivinä tiimistä on paikalla 4-5 henkilöä. Oppilaitosten opinto-ohjaajat ja ammatinvalintapsykologi ovat paikan päällä vähintään kerran kuukaudessa. Tarpeen mukaan ohjaamoon kutsutaan myös muiden alojen ammattilaisia päivystämään.

Ohjaamon palveluja järjestetään myös erilaisten sähköisten alustojen kautta. Ohjaamo Laukaa päivystää vuorollaan Keski-Suomen ohjaamojen Discord-päivystyksessä. Ohjaamo Laukaalla on oma chat-kanava sekä puhelin, jotka päivystävät ohjaamon aukioloaikoina. Postia voi lähettää ohjaamon sähköpostiin myös aukioloaikojen ulkopuolella. Sähköisiä yhteydenottotapoja otettiin käyttöön koronapandemian alkuvaiheessa maaliskuussa 2020 kun palvelupisteet suljettiin kevään ajaksi. Kaikki yhteydenottotavat on kuitenkin jääneet toimimaan palvelupisteiden auettua uudestaan.

Ohjaamo Laukaan päivystyksessä käy keskimäärin 5-10 nuorta. Koronapandemian aikana kävijöitä on ollut hieman vähemmän. Pääasiassa käyntien syyt ovat liittyneet työllistymiseen, opiskeluun, toimeentuloon ja asumiseen. Nuoren ongelmaan lähdetään etsimään ratkaisua. Ratkaisut saattavat löytyä parhaimmillaan yhden käynnin aikana, mutta joskus tapaamisia voi olla useampia joko ohjaamolla tai työntekijä jatkaa nuoren kanssa työskentelyä jossain muualla. Ohjaamosta nuori saa tarvittaessa tuekseen etsivän työntekijän, jonka kanssa asioiden eteenpäin viemistä voi jatkaa.

Laukaan kunnan tavoitteena on, että mahdollisimman moni nuori laukaalainen saisi kesätyöpaikan Laukaasta. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on vuosina 2018-2020 toteutettu yhteistyössä Laukaan 4H-yhdistyksen ja Laukaan yrittäjien kanssa nuorten kesätyökampanja, jonka avulla on edistetty nuorten työllistymistä. Hyvien kokemusten perusteella kampanja toteutetaan myös vuonna 2021 ja käytäntöjä kehitetään edelleen. Kunta tarjoaa vuosittain nuorille myös omia kesätyöpaikkoja leiriohjaajina ja puistotyöntekijöinä.

Laukaan hyvinvointi- ja perhekeskuksella (Hype) sekä elokuusta 2020 alkaen työllistämisyksiköllä, on molemmilla kaksi työntekijää, joiden työpanosta kohdennetaan nuorten etsivään työhön. Työntekijät työskentelevät neljän hengen tiiminä, kohderyhmänä 16-30 vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joita tuetaan löytämään oma polku kohti työelämää.

Laukaassa työttömien terveystarkastukset toteutuvat joustavasti ja nopeasti, mikä nopeuttaa työkyvynarviointi prosessin etenemistä. Työttömien terveyttä arvioidaan Keski-Suomen Seututerveyskeskuksen ja kunnan asiantuntijoiden kanssa ja asiakas ohjataan tarvitsemiensa palvelujen piiriin. Seututerveyskeskuksessa toimi ns. moniammatillinen tiimi, johon kutsutaan aina ne asiantuntijat, jotka asiakkaan hoidon etenemisen kannalta ovat merkittäviä. Moniammatillinen yhteistyö ja sen kehittäminen toimintamuotona on koettu vaikuttavana asiakkaan asioiden hoidossa; asiakkaan ei tarvitse kulkea virkailijalta toiselle vaan hänen tilannetta käsitellään kokonaisvaltaisesti yhteisessä palaverissa. Vuonna 2020 koronan vuoksi työttömien terveystarkastuksiin ohjautui vähemmän asiakkaita, kun aikaisempina vuosina.

2.1.4. Viestinnän kehittäminen

Laukaaseen on laadittu viestintäsuunnitelma vuonna 2020, minkä pohjalta päivitetään palvelualuekohtaisia viestintäohjeita. Henkilöstölle on järjestetty myös viestinnän edistämiseen liittyviä koulutuksia useamman vuoden ajan. Laukaa-Konnevesi -paikallislehti on tärkeä yhteistyökumppani ja viestintäkanava.

2.1.5. Sähköisten palveluiden käytön lisääminen ja kehittäminen

Sähköisiä palveluita kehitetään aktiivisesti. Vuonna 2019 saatiin pääkirjastoon nopeampi verkko-yhteys. Kirjasto on markkinoinut aktiivisesti Keski-kirjastot-kimpan kautta saatavia elektronisia aineistoja. Uusi Keski-verkkokirjaston käyttöliittymä avattiin asiakkaille syksyllä 2020. Sähköiseen tiedottamiseen mm. some-kanavissa on panostettu. Pääkirjastossa on otettu käyttöön yhteistyössä kansalaisopiston kanssa infonäytöt. Vapaa-aikatoimeen on hankittu ajanvarausjärjestelmä. Laukaan kunnan sähköinen palautejärjestelmä otettiin käyttöön 1.4.2020 alkaen.

Laukaan HyPen omat www -sivut on tehty kunnan sivujen rinnalle, HyPen tilojen varaamiseen on luotu sähköinen tilavarauskalenteri. Lisäksi on tehty yhteistyötä Haloo Laukaa! ja Digitaaliset palvelupolut -hankkeiden kanssa. Facebook-sivuja on kehitetty ja käytetty aktiivisesti.

Opisto on edistänyt kansalaisten digitaitoja järjestämällä tietotekniikan perustaitoja edistäviä kursseja. Lisäksi on järjestetty ikäihmisille ja työttömille suunnattua maksutonta digineuvontaa ja maksuttomia älylaitteiden hyödyntämiseen ohjaavia kursseja. Koronarajoitusten astuttua voidaan keväällä 2020 noin 50 kurssia toteutettiin etäopetuksena erilaisia digitaalisia alustoja hyödyntäen. Etäkurssia on ollut myös lv 2020-2021 kurssitarjonnassa.

Kouluilla on viimeisten vuosien aikana tapahtunut runsaasti sähköisen viestinnän edistysaskeleita. Kouluilla on pääosin luovuttu paperilomakkeilla tiedottamisesta sekä erilaisista tiedonkeruista ja ilmoittautumisista, ja ne hoituvat pääosin sähköisesti esim. Wilma-järjestelmän kautta. Wilma-järjestelmää on kehitetty niin, että kaikilla yläkoululaisilla, ja osalla alakoululaisista on käytössään omat Wilma-tunnukset. Koulujen sähköisen viestinnän kehitystä on tukenut koulujen digitutor-järjestelmä, jossa on koulutettu asiantuntijaopettajia vertaistueksi muille opettajille digiasioissa.

Keväällä 2020 koronapandemian myötä siirtyminen etäopetusjärjestelyihin pakotti ottamaan digitaalisella alustalla tapahtuvan opetuksen suhteen isoja askeleita, ja moni käytäntö opetuksessa on jäänyt elämään tämän myötä, esim. opintotehtävien jakaminen ja suorittaminen sekä arviointi sähköisiä työvälineitä käyttäen.

Seututerveyskeskuksessa sähköisiä palveluita on myös kehitetty aktiivisesti, mm. sähköinen ajanvaraus on lisääntynyt, Facebook, Instagram, LinkedIn on otettu käyttöön, lisäksi neuvolan ja suunterveydenhuollon on otettu chat palvelukäyttöön. Lääkärin etävastaanottoa on ollut käytössä ja sen lisääminen suunnitteilla.

Koronapandemia sai aikaan "digiloikan" kaikilla palvelualueilla; etätöön myötä Skype-, Teams- ja Zoom- palaverit tulivat päivittäisiksi arjen työvälineiksi. Erityisesti vanhus- ja vammaispalveluissa toimintaa on tehty tunnetuksi sosiaalisen median avulla, lisäksi etäkuntoutusta on pilotoitu vuonna 2020 ja se jatkuu, etähoiva suunnitteilla. Kaikilla palvelualueilla sosiaalisen media eri kanavat (Facebook, Instagram, Youtube, Twitter) on otettu aktiivisesti käyttöön. Erilaisia asiakastietojärjestelmiä on myös päivitetty.

2.1.6. Ennakkovaikutusten arviointi tueksi päätöksentekoon

Kuntahallinnossa tehtävät päätökset ovat usein mittavia ja laajoja, ja ne vaikuttavat vahvasti kuntalaisiin ja kunnan talouteen. Kuntaliitto on 2011 julkaissut suosituksen "Vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa", minkä tarkoitus on vahvistaa kuntien päätöksenteon ennakoivaa ja kokonaisvaltaista huomioimista kunnallisessa päätöksenteossa ja lainveloitteiden toteuttamista. Vaikutusten ennakoarviointi on tapa arvioida valmisteltavan päätöksen vaikutuksia ennakolta eri näkökulmista; miten päätökset vaikuttavat kuntalaisiin, ympäris-

töön, organisaatioon ja henkilöstöön sekä talouteen - tehdä päätösten eri vaihtoehdot näkyviksi. Varmistetaan, että toteuttaako päätösvaihtoehto kunnan strategiaa mm. kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä. Arvioidaan päätöksen vaikutuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kuntaliiton sähköisessä hyvinvointikertomuksessa on työväline ennakkovaikutusten arviointiin, minkä käyttöä on harjoiteltu Leppäveden liikuntapuiston sisäliikuntatilojen toteutuksen suunnittelussa. Tavoitteena on, että kyseistä ennakkovaikutusten arvioinnin sähköistä menetelmää hyödynnetään ja käytetään jatkossa päätöksenteon tukena.

2.2. Hyvinvointi

2.2.1. Ennaltaehkäisevien toimien kehittämisen ensisijaisuus, kuntalaisten omaehtoinen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, varhainen vaikuttaminen hyvinvointia uhkaaviin riskitekijöihin

Eri palvelualueiden toimintaa ohjaavissa strategioissa ja palvelujen myöntämiskriteereissä painopiste on ennaltaehkäisevissä toiminnaissa ja varhaisessa vaikuttamisessa. Tavoitteena on, että kuntalaisille on tarjolla matalan kynnyksen palveluita ja tarvittavaa tietoa, jotta kukin pystyy mahdollisissa terveyttä ja hyvinvointia uhkaavissa riskitilanteissa toimimaan oma-aloitteisesti ja tekemään oikeanlaisia ratkaisuja hyvinvointinsa edistämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Eri palvelualueilla asiakasohjausta, neuvontaa sekä palvelutarpeen arviointia on keskitetty ja kehitetty. Mm sähköisiä palveluita on kehitetty turvaamaan mahdollisuutta omaehtoiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen.

Laukaassa varhaiskasvatuksen piirissä on vuosittain n. 1200 lasta. Perheillä on subjektiivinen oikeus lapsen varhaiskasvatukseen, mikä osaltaan tukee lapsiperheiden hyvinvointia. Laukaan eri alueilla toimii varhaiskasvatuksen kerhoja, jotka tarjoavat esimerkiksi kotihoitossa oleville lapsille mahdollisuuden varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Laukaassa huomionarvoista on myös seurakunnan perhekerhojen ja MLL:n perhetoiminnan (esim. perhekahvilat) suuri merkitys kunnan lapsiperheiden hyvinvoinnille. Toiminta täydentää merkittäväällä tavalla kunnan omaa varhaiskasvatustoimintaa ja vastaa myös lapsiperheiden erilaisiin tarpeisiin.

Viime vuosina Laukaan lasten ja lapsiperheiden palveluiden piirissä on tehty monialaisesti tiivistä kehittämistyötä, jossa varhaiskasvatus on ollut aktiivisena toimijana. Palveluiden rakenteita ja eri toimijoiden tietoisuutta toistensa palveluista on selkiytetty.

Varhaiskasvatuksen piirissä on aloitettu Lapset puheeksi (LP) –menetelmän käyttöönotto kouluttamalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä menetelmäosaajiksi. Lapset puheeksi-menetelmään liittyen tehdään yhteistyötä lastenneuvolan terveydenhoitajien kanssa. Neuvolassa ja suun terveydenhuollossa Lapset puheeksi -menetelmä onkin jo systemaattisesti käytössä. LP-työn päämääränä on lapsen hyvinvoinnin ja suotuisan kehityksen tukeminen sekä ongelmien ennaltaehkäiseminen. Työskentelyn tavoitteena on lapsen arkipäivän sujuminen mahdollisimman hyvin kotona, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja vapaa-ajan ympäristöissä ottaen huomioon lapsen erityiset tarpeet ja elämäntilanteet

Kaikissa varhaiskasvatuspalveluissa varhaiskasvatuksen erityisopettajat (veot) konsultoivat ja koordinoivat lasten tuen tarpeen mukaisia järjestelyitä kaikilla tuen portailla (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki). Veot tarvittaessa ohjaavat lapsia/perheitä tarvittaviin palveluihin sekä järjestävät lasten monialaiset varhaiskasvatuksessa pidettävät lapsikohtaiset palaverit.

Syksyllä 2019 opiskeluhuollossa aloitti työskentelyn kuraattori, jonka työskentelykenttään kuuluvat keskeisesti varhaiskasvatuksen esiopetusryhmät. Esiopetuksessa yksilöllistä oppilashuoltoa järjestetään tarpeen mukaan. Kuraattori osallistuu esiopetusryhmissä yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen ja kehittämiseen, sekä konsultoi esiopettajia lapsen hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä.

Kouluilla on käytössä ennalta ehkäisevää toimintaa vahvistavia toimintamalleja, esimerkiksi kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma (KiVa Koulu), päihteisiin puuttumisen malli, Selvä Sopimus ja poissaoloihin puuttumisen malli. Yhtenevät toimintamallit antavat lasten ja nuorten kanssa arjessa toimiville työkaluja ennalta ehkäiseviin toimiin. Yhteisöllinen oppilas- ja opiskeluhuolto mahdollistaa kouluille monialaisen ja -toimijaisen verkoston tuen ennalta ehkäisevässä toiminnassa.

Opiskeluhuollon kuraattori-, koulupsykologi- ja kouluterveydenhuoltopalveluissa muutoin työn painotus on tällä hetkellä pitkälti yksilötyöskentelyssä, koska tarve sille on suuri. Tästä kertovat esimerkiksi vuonna 2020 kuraattoreilla tilastoidut n. 2100 sovittua yksilötapaamista tai koulupsykologien 360 yksilöasiakasta. Yksilötyössä on viime vuosina korostunut myös haasteiden moninaisuudet ja laajat selvittelytarpeet, minkä takia näissä palveluissa resursseja on jäänyt yhteisölliseen työskentelyyn toivottua vähemmän.

Yhteistyössä kunnan, Laukaan seurakunnan, Humanistisen ammattikorkeakoulun, suun terveydenhuollon (Seututerveyskeskus) ja Ehkäisevän päihdetyön EHYT ry:n kanssa on kouluilla toteutettu 6.-9.-luokkalaisille tarkoitettua Hyvinvointireittiä. Vuonna 2017 reitti toteutettiin Lievestuoreella, vuonna 2018 Laukaan kirkonkylällä ja vuonna 2019 Vihtavuorella. Vuoden 2020 reitti jouduttiin perumaan koronaepidemian takia. Kokemuksellinen hyvinvointireitti tarjoaa nuoria kiinnostavalla ja herättelevällä tavalla monipuolista tietoa hyvinvointiin liittyvistä teemoista, kuten päihteistä ja muista riippuvuuksista, suun terveydestä, unen merkityksestä, netin käytöstä ja niin edelleen. Myös huoltajille ja muille asiasta kiinnostuneille on tarjottu mahdollisuus tutustua reittiin.

Kouluilla tehdään monilla muillakin tavoilla merkityksellistä lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa monialaista ja -amatillista ennalta ehkäisevää työtä. Esimerkkejä näistä ovat mm. välkänurkkatoiminta (vapaa-aikatoimi, SRK, HyPe), kerhotoiminta, pienryhmätoiminta ja muut ryh-

mäyttävät toiminnot, kuten K12-kurssit. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä on vahvistettu tammi-kuussa 2021: koronapandemian vaikutusten lieventämiseen ja nuorisotyön kehittämiseen kouluyhteisöissä tarkoitetun hankkeen työntekijä aloitti työnsä Sydän-Laukaan koululla, ja työskentely tulee jatkumaan sekä lukiolla ja POKE:lla että muiden taajamien yläkouluilla marraskuun 2021 loppuun.

Vapaa-aikatoimi tarjoaa eri ikäisille runsaasti hyvinvointia tukevia palveluja ja toimintaa. Esimerkiksi lomakausille ajoittuva leiritoiminta saavuttaa vuosi toisensa perään 600-650 lasta ja nuorta niin Laukaasta kuin Laukaan ulkopuolelta. Vaikka korona rokottikin vuonna 2020 leiriläisten määrää, oli määrä silti suuri: 418 leiriläistä. Lapsiperheille tärkeitä vapaa-ajan hyvinvointia tukevia palveluja ovat mm. lukuisat puistot, lähiliikuntapaikat sekä kirjastot. Vapaa-ajan hyvinvointia tukevista palveluista korostuu kunnan omien palvelujen ohella voimakas kolmannen sektorin rooli, kuten aktiiviset urheiluseurat.

Laukaan HyPen monialaisella ja -ammattillisella verkostoyhteistyöllä tähdätään oikea-aikaisiin, hyvinvointia tukeviin lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluihin. Vaikka monissa palveluissa tehdään jo korjaavan vaiheen työtä, on ennaltaehkäisy kuitenkin keskeinen tavoite, ja esimerkiksi pikkulapsiperheille suunnattu varhaisen vaiheen tuki yksi tärkeimpiä kehittämisen kohteita. HyPe on järjestänyt lasten ja nuorten huoltajille erilaisia teemallisia vanhempainiltoja (aiheina mm. lapsen uhma, lapsen uni, sosiaalinen media, päihteet), erityislasten ja -nuorten vanhempien vertaisryhmä on toiminut aktiivisesti HyPellä tarjoten vertaistukea samankaltaisessa elämäntilanteessa oleville vanhemmille, nuorten avoimet illat ovat tarjonneet nuorille mahdollisuuden vaikkapa yhteiseen keskusteluun HyPen ammattilaisten kanssa nuoria kiinnostavista aiheista. Vuonna 2017 käynnistyneen HyPe-toiminnan aikana lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tueksi Laukaaseen on saatu psykiatrisen sairaanhoitajan sekä lasten ja nuorten päihdesairaanhoitajan resurssit. Asiakastapaamisten määrä heillä on ollut tasaisessa kasvussa. Vuonna 2020 psykiatrisella sairaanhoitajalla tilastoitiin 489 ja päihdesairaanhoitajalla 661 tapaamista. Myös kahden etsivän nuorisotyöntekijän ja yhden erityisnuorisotyöntekijän tehtävien vakinaistaminen on vahvistanut nuorille tarjottavia tukipalveluja.

Lastensuojelussa painopiste on edelleen sijaishuollon tiiviissä työskentelyssä ja sijoitusten purussa, kun edellytykset täyttyvät. Laukaassa osa työntekijöistä on koulutettu lastensuojelun systemmiseen malliin, mutta työmallia ei ole pystytty vielä ottamaan käyttöön henkilöstömuutosten vuoksi. Tavoitteena on kouluttaa loput sosiaalityöntekijät ja osa perhetyöntekijöitä. Systeminen työmalli otetaan käyttöön vuoden 2021 aikana. Mallissa keskeistä on moniammatillinen ja intensiivinen työote. Asiakaskeskeisyys on sosiaalihuollon keskeisin arvoperusta ja siitä huolehditaan erityisesti. Palveluja järjestetään asiakkaan tarpeista lähtien mahdollisimman toimivasti.

Lastensuojelussa on ollut haasteena saada sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaavia työntekijöitä sekä työntekijöiden pysyvyys. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, ettei tavoitteellista työskentelyä ole voitu toteuttaa. Työolosuhteisiin tullaan panostamaan jatkossa resurssien kohdentamisella ja vahvistamisella. Työntekijöiden rekrytointiin tullaan panostamaan, laaditaan perhetyssuunnitelma sekä suunnitelma työn mentoroinnista uuden työntekijän työn aloittamisen tueksi.

Arviointitiimin toiminta on vakiintunut osaksi sosiaalityön toimintaa. Se on selkiyttänyt muiden tiimien toimintaa ja tuonut vaikuttavuutta arviointiin. Tiimi on vastannut asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnin ja kiireellisten asioiden hoitamisesta ja osoittautunut toimivaksi toimintamalliksi.

Suunnitteilla on perustaa kunnan oma lastensuojelun asiantuntijaryhmä. Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa ja muussa lastensuojelun toteuttamisessa. Lisäksi asiantuntijaryhmä antaa lausuntoja lastensuojelutoimenpiteitä koskevan päätöksenteon tueksi.

Jälkihuollon sosiaalityöhön lisätään yksi sosiaaliohjaajan virka jälkihuollon palveluihin. Kunnan jälkihuoltovelvoite on 1.1.2020 alkaen 25 vuoden ikärajaan saakka, mikä lisää jälkihuoltonuorten osuutta. Jälkihuoltopalveluja on ostettu yksityisiltä palveluntuottajilta. Uudistuksen myötä voidaan jälkihuollon ostopalveluita vähentää.

Perhetyötä on kehitetty viime vuosina vastaamaan perheiden erilaisiin tuen tarpeisiin paremmin ja oikea-aikaisemmin vahvistamalla henkilöstön osaamista ammatillisella lisäkoulutuksilla sekä kehittämällä erilaisia perhetyön työskentelymalleja. Työskentelymenetelmiä syvennetään erityisesti perheen kokonaistilanteen arvioinnin sekä varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen osalta. Perhetyön uusista työmuodoista kehittämisen painopiste tulee olemaan avoperhekuntoutuksen vakiinnuttamisessa. Perheille, joilla on tarve intensiiviseen, laaja-alaiseen, kotiin annettavaan tukeen, on käynnistetty uudenlainen työskentelymalli perhetyön ja ympärivuorokautisen, laitoksessa tapahtuvan perhekuntoutuksen välimaastoon. Avoperhekuntoutus sisältää kuntoutuksen ohella perheen tilanteen selvitystyöskentelyä sekä muutostyöskentelyä tilanteissa, joissa huostaanoton uhka on todellinen. Osaksi perhetyön uusia palvelumuotoja tullaan vielä kehittämään ja käyttöönottamaan neuropsykiatrisen valmennuksen elementtejä sisältävä perhetyö. Perheiden tarpeita vastaavilla ja oikea-aikaisemmillä palveluilla pyritään välttämään myös ostopalveluiden tarvetta.

Aikuis- ja perhesosiaalityön mielenterveys- ja päihdepalveluiden palvelurakennetta on uudistettu. Sosiaalisen kuntoutuksen ohjaajat tarjoavat konkreettista tukea ja apua kotiin ja tavoitteena on, että raskaampia palveluita ei tarvittaisi ja ostopalveluiden tarve vähenee. Tällä palvelulla on saatu vähennettyä asumispalveluiden tarvetta. Sosiaalinen kuntoutus työmuotona vaatii vielä jäsentämistä. Palveluun luodaan palveluprosessi ja otetaan uusia työmuotoja käyttöön. Työntekijöiden käyttöön suunnitellaan toimintakykymittari, jolla arvioidaan asiakkaiden tuen tarvetta. Luodaan asumispalveluihin valintakriteerit jotka, perusturvalautakunta hyväksyy.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin järjestämisvastuulla olevan psykiatrisen palveluasumisen toimintamallia tullaan uudistamaan siten, että asiakkaan asumisen päätöksenteko ja sosiaalityön palvelutarpeen arviointi toteutetaan sosiaalihuoltolain edellyttämällä tavalla. Vuoden 2020 alusta siirtyi työ- ja päivätoiminnan järjestämisvastuu kunnan sosiaalityöhön. Edellä kuvattujen tehtävien vuoksi sosiaalityöntekijäresurssia on vahvistettava yhdellä sosiaalityöntekijällä.

Laukaa on mukana TASOS taloudellinen toimintakyky ja sosiaalinen osallisuus- hankkeessa. Hankkeen päätoteuttaja on Jyväskylän yliopisto. Laukaan lisäksi muita osatoteuttajia ovat Jyväskylän kaupunki, Perusturvaliikelaitos Saarikka, Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystaloustieteen tutkimuskeskus Soite ja Äänekosken kaupunki. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa työelämän ulkopuolella olevien työikäisten sosiaalista osallisuutta ja parantaa heidän taloudellista toimintakykyään.

Laukaa on mukana hallitusohjelman mukaisessa työllisyyden kuntakokeilussa yhdessä Jyväskylän, Äänekosken ja Muuramen kanssa. Kokeilu alkaa 1.3.2021. Sosiaalityön resursseja kohdennetaan myös työllisyyskokeiluun.

Uutena toimintana Laukaassa on aloittanut 1.1.2020 oma perheneuvolatoiminta. Ilmoittautuneita perheitä on vuonna 2020 ollut 190 perhettä. Perheneuvolaan perustettiin uusi psykologin virka 1.1.2021. Tämä mahdollistaa jonotusajan lyhenemisen, jolloin terapeuttinen työ on systemaattisempaa ja vaikuttavampaa. Tunne-elämäntutkimuksia ja kognitiivisia tutkimuksia pystytään tekemään nopeammin ja tehokkaammin. Olosuhdeselvitysten tekeminen mahdollistuisi paremmin, yksilökäyntejä lapsille voidaan järjestää enemmän, kun työaikaa vapautuu. Mitä varhaisemmin perheen vuorovaikutusongelmiin pystytään perheneuvolassa vastaamaan lapsen varhaisvaiheissa ennen kouluikää, säästetään kustannuksia mahdollisesti lastensuojelun korjaavissa palveluissa.

Vanhus- ja vammaispalveluissa asiakasohjaus on keskitetty; on vain yksi puhelinnumero, mihin otetaan yhteyttä ja asiakasohjaaja ohjaa eteenpäin tarpeen mukaisesti. Asiakaskasohjaaja voi tarvittaessa tehdä myös kotikäynnin, fyysiset seniorineuvonnat Laukaassa ja Lievestuoreella lakkautettiin syksyllä 2019. Myös palvelutarpeenarvioinnit on keskitetty; palvelutarpeenarvioinnista vastaavat tietyt asiakasvastaavat ja palveluohjaajat, jotka toteuttavat arvioinnit samansuuntaisesti vuoden 2019 alussa voimaan tulleiden päivitettyjen palvelujen myöntämisen kriteerien pohjalta. Sosiaalisen median nettisivujen välityksellä on pyritty tukemaan omaehtoista kuntoutumista ja terveyden edistämistä. Ikäihmisille, jotka eivät ole vielä palveluiden piirissä, on toteutettu erilaisia hyvinvointi-interventioita; ennakkoivaa ja etsivää vanhustyötä tehdään eri ikäryhmissä (75- ja 80-vuotiaat). Vuonna 2020 75-vuotiaille pilotoitiin ryhmämuotoisia hyvinvointitapahtumia, mihin osallistumista koronapandemia ikävästi verotti. 38 (142) 75 -vuotiasta osallistui ja antoi monipuolisista moniammatillisesti toteutetuista tapahtumista erittäin hyvää palautetta, minkä pohjalta toimintaa kehitetään edelleen. Teknologiaa on hyödynnetty myös osallistamisessa; kuntoutustiimi on pilotoinut syksyllä 2020 etäjumppaa mobiililaitteiden avulla n. 10 asiakkaalle yhteistyössä Gradian kanssa ja toiminta jatkuu edelleen. Lisäksi on suunnitteilla toimintakykyä aktivoiden ja terveyttä edistävien opetusvideoiden tekeminen kunnan omien työntekijöiden toimesta / esittämänä.

Keski-Suomen Seututerveyskeskuksessa on myös kehitetty ohjausta ja neuvontaa. Terveyskeskuksessa toimiva palveluohjaaja auttaa elämäntilanteesta ja iästä riippumatta, kun tarvitaan neuvoa, ohjausta ja tukea viranomaisasiointiin, arjesta selviytymiseen ja sosiaalisten ongelmien ratkaisuun. Laukaassa 70-vuotiaiden, omais- ja perhehoitajien tarkastuksia tehdään joustavasti, asiakkaan tarpeet huomioiden. Terveystenhoitaja voi työssään konsultoida asiakkaan luvalla esim. lääkäriä, fysioterapeuttia tai muuta ammattilaista. Omais- ja perhehoitajien jaksamista ja tuen tarvetta arvioidaan käyttäen ns. COPE-indeksin avulla. Korona vuoksi alkuvuodesta tarkastuksia oli vähemmän mutta loppuvuodesta enenevässä määrin. 70-vuotiaiden tarkastuksia toteutui koronan vuoksi puhelinkeskusteluna tai tarvittaessa asiakas kutsuttiin vastaanotolle. Syksystä asiakkaita kutsuttiin tarkastuskäynnille terveyskeskukseen. Terveystenhoitaja on pitänyt kirjastotilaisuuksia, joissa on ollut mm. verenvapainemittauksia ja on voinut käydä keskustelussa terveyteen liittyvistä asioista, on toteutettu myös avointa matalan kynnyksen puheterapiavastaanottoa. Vuoden 2020 muistihoitaja siirtyi Vanhus- ja vammaispalveluista Seututerveyskeskukseen, mikä on sujuvoittanut muistiasiakkaiden hoitoketjua, kun yhteistyö lääkäreiden kanssa on helpottunut ja on tehty työnjakoa kunnan muistikoordinaattorin kanssa. Psykiatrinen poliklinikka siirtyi Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin perusterveydenhuollon Seututerveyskeskuksen organisaatioon 2019.

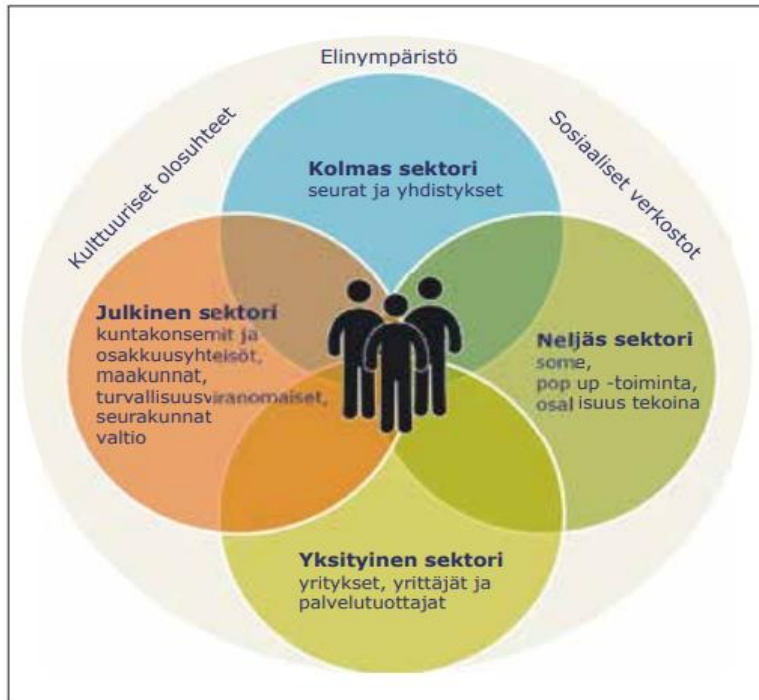
Seututerveyskeskukseen muodostettiin olemassa olevasta henkilöstöstä vuoden 2020 alussa kolmen psykiatrisen sairaanhoitajan tiimi, joka pystyy vastaamaan akuutteihin mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden akuutteihin kriisitilanteisiin, jopa saman päivän aikana. Toiminnan tarkoituksena on, että tuen piiriin hakeutumisessa kynnys on mahdollisimman matala, jolloin asiakkaat saavat tarvittavaa apua oikea-aikaisesti eikä tilanteet pääse kriisiytymään vaikeaksi. Tällä uudella nopean hoitoon pääsyn toimintamallilla on hoidettu 65% asiakkaista ratkaisukeskeisesti siten, että on vain 1-4 käyntikertaa lyhyellä aikavälillä.

2.2.2. Aivoterveysten edistäminen, muistisairauksien varhainen tunnistaminen

On arvioitu, että muistirajoitteisten kuntalaisten määrä kasvaa tulevaisuudessa seuraavalla tavalla: 650 vuonna 2019, 850 vuonna 2025 ja 1300 vuonna 2039. Jotta haasteesta selvitään, kuntalaisten aivoterveystta on systemaattisesti edistettävä ja sen vuoksi nostettu hyvinvointisuunnitelman keskeiseksi tavoitteeksi (2019-2021). Aivoterveysten edistäminen alkaa jo lapsuudesta. Samalla kun edistetään aivoterveystta, ennaltaehkäistään myös muita kansansairauksia. Kukin voi vaikuttaa aivoterveystteensä terveellisten elämäntapojen (ravitseminen, liikunta, riittävä lepo/uni, sosiaaliset suhteet harrastukset, mielekäs toiminta, päihteyttömyys) avulla. Muistiyhdistyksen hankkeet kuten Apetta aivoille ja Muisti työssä-työ muistissa on tukeneet erilaisilla koulutuksilla ja infotilaisuuksilla aivoterveysten teeman tunnetuksi tekemistä ja edistämistä.

On tärkeä, että kuntalaisilla on tietoa, kuinka toimia, jos ilmenee huolta muistiasioihin liittyen. Muistisairausten varhainen diagnosointi on tärkeä. Vuoden 2020 alusta muistihoitaja siirtyi Keski-Suomen Seututerveyskeskuksen organisaatioon ja kuntaan perustettiin uusi muistikoordinaattorin toimi 1.3.2020 alkaen. Heidän työnjako tapahtuu siten, että muistihoitajan tehtävät painottuvat asiakkaiden muistisairauksien diagnosointiin ja sairausten alkuvaiheen seurantaan. Muistikoordinaattori tukee asiakkaita ja heidän perheitä kotona siihen saakka, kunnes asiakas siirtyy säännöllisen kotihoidon ja tehostetun asumispalvelun piiriin. Muistihoitaja ja -koordinaattori tekevät tiivistä yhteistyötä. Muistikoordinaattorin tuen ja seurannan piiriin on siirtynyt n. 80 asiakasta/asiakasperhettä vuoden 2020 aikana. Muistikoordinaattori pystyy myös omalla toiminnallaan vaikuttamaan kuntalaisten aivoterveysten edistämiseen kotikäynneillä, työyhteisöissä, sosiaalisessa mediassa, hänellä on tavoitteena tehdä aivoterveysten edistämiseen liittyvä opetusvideo kunnan nettisivuille.

2.2.3. Kuntalaisten osallisuus ja osallistuminen, kulttuuri hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäjänä

Eri hyvinvoinnin toimijat kuntalaisen elinympäristössä

(Arttu 2 -Kuntaliiton tutkimusohjelman julkaisusarja nro 12,2017)

Eri palvelualueet järjestävät kuntalaistilaisuuksia, minkä tavoitteena on saada kuntalaiset mukaan vaikuttamaan ja osallistumaan kunnan toimintaan ja palveluihin. Sosiaalisen median ja nettisivujen toimintojen kehittämisen ja erilaisten kuntalaiskyselyjen myötä on myös pyritty vaikuttamaan siihen, että kuntalaisilla olisi erilaisia mahdollisuuksia tuoda näkemyksiään esille.

Palautepalvelu otettiin käyttöön maaliskuun alussa 2020. Ennen käyttöönottoa, alku vuodesta pidettiin koulutukset suurimmalle osalle palautteiden käsittelijöitä. Marraskuussa palvelu laajennettiin koskemaan myös perusturvapalveluita, jonka jälkeen kaikki kunnan toiminnat ovat palautepalvelun piirissä. 1.3.2020-22.1.2021 välisenä aikana palautepalveluun on saapunut yhteydenottoja yhteensä 325 kpl, joista suurin osa kohdistuu katujen ja kevyiden väylien kunnossa pitoon sekä puisto, viheralueisiin sekä uimarantoihin (n. 30% kaikista palautteista). Palautteisiin on reagoitu keskimäärin 5 päivän sisällä. Palvelun käyttäminen jakaa palautteiden käsittelijöiden näkemykset, osa pitää palvelua selkeänä ja työtä helpottavana, osa taas epätarkoituksen mukaisena ja työllistävänä. Palautepalvelun sisältöä ja käytettävyyttä on tarkoitus kehittää sisäisten ja ulkoisten palautteiden perusteella tapauskohtaisesti, mutta mitään isompaa uudistusta ei ole suunnitteilla. Palvelun käyttöä on mahdollista laajentaa vielä esim. paikkatietopohjaisten kyselyiden toteuttamiseksi kuntalaisille, mutta toistaiseksi kyselyt on toteutettu eHarava-palvelulla.”

Ikäihmisten osallisuutta on tuettu kuntalaistilaisuuksien ja erilaisten tapahtumien myötä, missä Eloisaa toiminta! on ollut tärkeä yhteistyökumppani. Tavoitteena on, että kuntalaiset itse aktiivisesti ovat mukana suunnittelemassa toimintaa. Vanhus- ja vammaispalvelut ovat olleet mukana

Hyvinvointikertomus

Yhdessä ei olla yksin –hankkeen kautta käynnistyneissä vuosittaisissa järjestötoimijoiden ja kunnan yhteisissä Vapaaehtoistoiminnan messuissa. Niiden myötä on voimistunut vapaaehtoistoiminnan kehittäminen mm. Liikkuva Laukaa -hankkeen kanssa ulkoiluystäväkoulutukset. Vuoden 2020 on uusia vapaaehtoisia saatu mukaan n. 20. Seurakunta tarjoaa myös omia ryhmiä osallistamaan kuntalaisia. Veteraaneja tuetaan Tukea arkeen yrityksen toimesta.

Myös lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen toteuttamisessa osallisuus on keskeisessä osassa. Nuoria on osallistettu esimerkiksi yhteisten tapahtumien suunnitteluun ja järjestämiseen, Laukaan HyPen teemallisia kyläiltoja on järjestetty yhteistyössä kylä- ja nuorisoseurojen aktiivien kanssa, vapaaehtoisia hyödynnetään ohjaajina ja vertaistoimijoina, toiminnan kehittämisessä hyödynnetään asiakaskyselyjä ja -palautteita jne.

Kansalaisopisto on tarjonnut kursseja laajasti eri ikäryhmille kouluikäisistä kaiken ikäisiin aikuisiin. Lisäksi opisto on järjestänyt lapsille musiikin ryhmämuotoista opetusta sekä aikuinen- lapsi- kursseja musiikin, kuvataiteen ja käsityön parissa. Taiteen perusopetuksen sekä musiikin yksilöopetuksen järjestäminen on jatkunut. Nuoria on huomioitu esittelemällä heille suunnattuja kursseja yläkoulujen välikänurkassa yhteistyössä HyPen kanssa. Lisäksi on tehty yhteistyötä Laukaan nuorisovaltuuston kanssa kurssitarjonnan suunnittelussa. Kansalaisopiston tarjoama toiminta (laaja kurssitarjonta, kohtuulliset kurssimaksut, osallistumisen matala kynnys) edistää kuntalaisten hyvinvointia lisäten yhteisöllisyyttä ja vähentäen yksinäisyyttä. Opiston kursseille/ luentoihin/ tapahtumiin osallistuminen toimii ennaltaehkäisevänä keinona syrjäytymisessä ja sitä kautta (henkisen) terveyden heikentymisessä. Toiminta on toteutettu olemassa olevilla henkilöstöresursseilla. Digitaitojen edistämässä on maksuttomien kurssien osalta hyödynnetty osittain Opetushallituksen myöntämää opintoseteliavustusta. Yhteistyötä on tehty eri toimijoiden kanssa.

Kirjasto on hyvinvointipalvelu, jokaisen kuntalaisen portti virikkeen ja viihdykkeen äärelle. Kulttuuripalvelu pyrkii siihen, että kuntalaiset voivat olla osallisia kulttuurista ja taiteesta. Kulttuuripalvelu lisää taiteen saavutettavuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Kirjastopalvelujen saavutettavuus lisääntyi merkittävästi vuoden 2019 syksyllä, kun kirjaston Leppäveden ja Lievestuoreen toimipisteissä otettiin käyttöön omatoimikirjastopalvelu. Koronan aiheuttamaa sulkua lukuun ottamatta nämä kirjastot ovat olleet asiakkaille avoinna vuoden jokaisena päivänä 13 tuntia vuorokaudessa. Vuonna 2019 kirjastossa järjestettiin 113 tapahtumaa satutunneista konsertteihin. Pääkirjaston aula on näyttelytila, jossa teokset saavat väistämättä kirjastossa kävijöiden (vuonna 2019 vajaat 90 000 kävijää ja 13 näyttelyä) huomion. Kunta on myöntänyt kulttuurivastuksia paikallisten toimijoiden tueksi vuonna 2019 25 650 euroa ja vuonna 2020 18 500

euroa ja osallistunut kulttuuritapahtumien markkinointiin. Vuonna 2020 valmistui kuntaan prosenttiperiaatteella toteutettu taideteos. Jyrki Markkasen Aqua-lasimaalauksesta saavat nauttia niin uusissa koulutiloissa opiskelevat lukiolaiset kuin myös ohikulkijat.

2.2.4. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen

Laukaan kunta on mukana pilottikuntana Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hallinnoimassa Tietoon perustuva ehkäisevän päihdetyön (EPT) johtamisen malli Keski-Suomessa -hankkeessa. Vuosina 2019-2021 toteutettavassa hankkeessa luodaan johtamismalli yhdyspinta- ja verkostotyöhön ja mallinnetaan ehkäisevän päihdetyön palvelupolku. Hanke järjestää yhteisiä työpajoja ja koulutusta ja jalkauttaa hyviä käytäntöjä. Mallia ja hyviä käytäntöjä hyödynnetään jatkossa niin valtakunnallisessa kehittämistyössä kuin maakunnan hyvinvointityön rakentamisessa.

Hankkeen aikana on Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä kehitetty mm. Polku mielen hyvinvointiin ja päihitteettömyyteen -verkkotyökalu. Työkalu auttaa erityisesti sivistys-, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia tunnistamaan päihiteiden käytön riskejä, suojaavia tekijöitä ja opastaa ehkäisevän työn menetelmien äärelle. Työkalu soveltuu myös järjestöjen ja seurakuntien käyttöön. Menetelmät on suunnattu eri kohderyhmille, mielen hyvinvoinnin edistämiseen, eri päihteiden käytön ehkäisyyn sekä rahapelaamiseen.

Laukaassa on hankkeen aikana alettu kehittää ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelmaa, jonka päätavoitteena on, että Laukaan ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö on systemaattista, tietoon perustuvaa ja indikaattoreita hyödyntävää sekä linjassaan Laukaan kuntastrategian ja hyvinvointisuunnitelman kanssa. Keskeisiksi kehittämiskohteiksi Laukaan monialainen ja -toimijainen EPT-työryhmä on valikoinut päihde- ja mielenterveystyön rakenteiden selkiyttämisen, perheiden hyvinvoinnin kokonaisvaltaisen edistämisen (positiivinen yhdessäolo) ja digitalisointia hyödyntämisen ehkäisevässä päihdetyössä.

2.2.5. Terveyttä ja toimintakyvyn tukemista edistävän ravitsemustilan ylläpitäminen ja edistämisen koko väestötasolla

Hyvä ravitsemus edistää lasten ja nuorten tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista, ylläpitää työikäisten vireyttä ja työkykyä ja tukee vanhusten toimintakyvyn, mielenvireyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin säilymistä. Terveyttä edistävä ruoka vähentää keskeisten kansantautiemme vaaraa ja taakkaa ja ehkäisee sairaanhoidon tarvetta. Säännölliset ateriat yhdessä toisten kanssa ovat sosiaalista pääomaa, jolla edistetään koko yhteisön hyvinvointia. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/valtion-ravitsemusneuvottelukunta-ravitsemuksella-rakennetaan-hyvinvointia-ja-elinvoimaa-kuntiin-ja-maakuntiin>)

Laukaan ruokapalvelu toteuttaa eri ikäryhmien ravitsemussuositusten mukaiset ateriat hallintokuntien asiakkaille. Asiakastytyväisyyskyselyt järjestetään joka toinen vuosi. Ruokapalveluissa toimintaa kehitetään erilaisissa työryhmissä: Seututerveyskeskuksen ja kuntien kotihoidon ravitsemustyöryhmän tavoitteena on edistää laadukkaan ravitsemushoidon käytänteitä, ryhmä koontuu 2 - 4 kertaa vuodessa ja Laukaan vuodeosaston ja ruokapalvelukeskuksen yhteistyöpalaverit järjestetään 2 kertaa vuodessa. Seututerveyskeskuksen terveysneuvonnan työryhmä kehittää päivähoitoa ja koulujen lasten ja nuorten ravitsemusterveyttä. Varhaiskasvatukseen ja ruokapalvelun henkilöstö on osallistunut Ruokakunta - Yhdessä kohti ruokailoa ja tervettä -hankkeeseen (2019-2021). Ruokakunta -hankkeen tavoitteena on yhteistyön vahvistaminen varhaiskasvatukseen ja ruokapalvelun välillä. Hankkeen myötä yhteistyötä on tiivistetty, henkilöstölle on kohdennettu ruokakasvatukseen liittyvää koulutusta. Hankkeen myötä on muodostettu

tammikuussa 2021 työryhmä, jonka tavoitteena on kehittää paikallistason yhteistyötä huomioiden uusimmat ruokakasvatukseen liittyvät suositukset lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ikäihmisten osalta erilaisissa hyvinvointi-interventioissa ravitsemusasiat ja niistä tiedottaminen on nostettu esille. Samoin kuntoutustiimin toiminnassa ravitsemuksen merkitys otetaan asiakkaiden kanssa puheeksi systemaattisesti, ilman täysipainoista ravintoa ja riittävää proteiinin-saantia kuntoutus ei edisty optimaalisesti.

Ravitsemusterveyden edistäminen onkin tärkeä pitää myös jatkossa hyvinvointisuunnitelman keskeisenä tavoitteena. On syytä selvittää, miksi lapsista ja nuorista niin moni ei osallistu koulu-ruokailuun, samoin ikäihmisten ravitsemuksen tilaa on tärkeä tutkia systemaattisemmin va-jaaravitsemuksen ehkäisemiseksi.

2.2.6. Kaatumistapaturmien ennaltaehkäisy; kuntalaisten liikuntakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen

Laadukkaasti järjestetty tasapaino- ja lihasvoimaharjoittelu on tärkein yksittäinen keino, jolla ikääntyneiden henkilöiden kaatumistapaturmia ennaltaehkäistään. Laukaan vanhus- ja vammaispalveluissa henkilöstön osaamista tasapaino- ja lihasvoimaharjoittelun ohjaamisessa on vahvistettu järjestämällä sekä sisäistä koulutusta että tilaamalla koulutusta Ikäinstituutilta. Kaatumistapaturmien ennaltaehkäisyyn liittyvistä tekijöistä on käyty tiedottamassa. Laukaan vapaa-aikatoimen ohjatut, terveyttä edistävän liikunnan palvelut ovat osa kunnan ennaltaehkäisevää toimintaa. Erityisryhmien liikunnan ryhmät ovat liikuttaneet erityisesti pitkäaikaissairaita, ikäihmisiä, liikuntarajoitteisia, kehitysvammaisia tai henkilöitä, joilla on muita haasteita elämässä. Erityisryhmien kävijämäärät ovat viime vuosina olleet nousussa. Näissä ryhmissä on ollut vuosittain keskimäärin 6000 osallistumiskertaa.

Terveytensä kannalta liian vähän liikkuvia kuntalaisia on tavoitettu poikkihallinnollisesti vuosittain järjestetyn, elämäntapamuutokseen tukea antavan Elämäntaparyhmän avulla. Ryhmän ohjelmaan on sisältynyt eri liikuntamuotojen kokeilua ja henkilökohtaista liikuntaneuvontaa, joiden jälkeen osallistujat ovat ohjautuneet joko omatoimiseen harjoitteluun tai kunnan liikuntaryhmiin. Lasten liikunta- ja sporttikerhoihin eri puolilla Laukaata on kirjautunut vuosittain noin 2500 osallistumiskertaa. Lukuisat vapaa-aikatoimen järjestämät liikuntatapahtumat ovat innostaneet liikkeelle vuosittain keskimäärin 2300 kuntalaista. Laukaan eri kylillä toimivissa vapaa-aikatoimen koordinoimissa vertaisohjatuissa liikuntaryhmissä kaikenikäiset ja –kuntoiset aikuiset ja nuoret ovat voineet liikkua ohjatusti maksutta. Näiden 7 vertaisohjatun liikuntaryhmän noin 200 vuosittaista liikuntakertaa täydentävät kunnan omia liikuntapalveluja. Ryhmissä on ollut vuosittain noin 1100 osallistumiskertaa.

Vuonna 2020 käynnistyneen poikkihallinnolliseen ja osallistavaan toimintatapaan panostavan kolmivuotisen Liikkuva Laukaa-kehittämishankkeen avulla on pyritty kehittämään uusia toimintamalleja ja vastaamaan lisääntyneeseen liikuntaneuvonnan ja ryhmäliikunnan kysyntään. Hankkeen ensimmäisen vuoden aikana käynnistyneitä uusia toimintamalleja olivat mm. yli 65-vuotiaiden liikuntaneuvonta, ikäihmisten voima- ja tasapainoryhmät, kehitysvammaisten liikuntaryhmät sekä lasten matalan kynnyksen liikuntaryhmät. Hankkeen aikana on toteutettu lapsille ja nuorille suunnatun liikuntakerhon ohjaajakoulutus sekä käynnistetty valtakunnallinen ulkoiluystävä-toimintamalli kouluttamalla 20 vapaaehtoista ikäihmisten ulkoiluystäväksi. Poikkihallinnollisena yhteistyönä saatiin toteutumaan ensimmäistä kertaa Laukaassa myös lukiolaisten vapaaehtoistoiminnan kurssi, jonka käyneet nuoret ovat kurssin jälkeen toimineet eri liikuntaryhmissä vapaaehtoisina ohjaajina.

Kansalaisopisto on järjestänyt monipuolisesti eri kuntatasoja huomioivia, eri mittaisia liikunnan ja tanssin kursseja eri puolilla Laukaata. Liikunnan ja tanssin kursseja järjestetään vuosittain yhteensä noin 100. Toiminta on toteutettu olemassa olevilla henkilöstöresursseilla. Yhteistyötä on tehty eri toimijoiden kanssa.

Kolmannen sektorin työ on hyvin merkittävää laukaalaisten liikkumisen tukemisessa; Laukaan kunnan alueella on yli 20 aktiivisia liikuntajärjestöä tai -seuraa järjestämässä toimintaa jäsenilleen.

2.3. Luonto ja elämykset

2.3.1. Turvallinen ja terveellinen ympäristö

Laukaassa huolehditaan kuntalaisten asumisen ja työntekijöiden työympäristön turvallisuudesta ja terveistä työtiloista. Sisäilman Mm. kouluja kunnostetaan ja uudistetaan jatkuvasti, Vih-tavuoren ja Koulunmäen hankkeet ovat edenneet investointiohjelman mukaisesti. Uusi kuntala-hankkeen suunnittelu on käynnissä. Pienempiä korjaus- ja kunnostustoimia tehdään eri puolilla kuntaa. Kunnan taajamien viihtyisyyttä on edistetty huolehtimalla ympäristön siisteydestä; kunnan puistometsiä on raivattu ja lisätty erilaisia istutuksia, haittakasveja on torjuttu, koirankakkaroskiksia lisätty taajama-alueille, leikkipaikkaverkostoja on keskitetty käyttöasteen mukaisesti, tavoitteena toiminnalliset monipuoliset kolmen sukupolven kohtaamispaikat. Kirkonkylän Laajalahdessa on otettu käyttöön ensimmäinen hyvän vastaanoton saanut koirapuisto. Lisäksi viime vuosina kehitetty vesistömatkailua; kuntalaisten vesillä liikkumisen mahdollisuuksia on lisätty: retkisatama Kuusisaareen, vetotaipaleen kunnostusta, laituri- ja telarantapaikkoja on lisätty, Laukaan sataman vetovoimaisuutta on lisätty, melontareittejä ja rantautumispaikkoja (mm. Nisusaareen) on kehitetty. Puhdas juomavesi ja ympäristön turvallisuus ovat merkittäviä kuntalai-

sen hyvinvointitekijöitä. Teknisissä palveluissa seurataan turvallisuustilastoja aktiivisesti ja toteutetaan lakisääteiset turvallisuustarkastukset sekä huomioidaan asiakaspalautekanavan kautta tulleet kuntalaispalautteet mahdollisuuksien mukaan.

2.3.2. Kuntalaiset tietävät ja tuntevat Laukaan monipuoliset luonto- ja elämysmatkailu- sekä liikuntamahdollisuudet

Laukaan kunnassa on erittäin kattava liikuntapaikkaverkosto kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Metsoreitti kulkee läpi kunnan etelästä pohjoiseen ja mahdollistaa kaiken liikkumisen eri vuodenaikoina. Metsoreitti on myös valaistu Leppävedeltä Kuusaaseen saakka. Reitin varrella on kymmenkunta kotaa ja laavua käytettävissä taukojen pitämiseen tai muuhun olemiseen. Kaikkiaan Laukaan alueella on 15 laavua ja 13 kotaa retkeilijöiden ja liikkujien käytettävissä. Valaistuja reittejä on yhteensä 60 kilometriä!

Laukaassa on hiihtolatuja lähes 250 kilometriä vaihtelevissa maastoissa eri puolilla kuntaa. Pisin ja suosituin reitti on edellä mainittu Metsoreitti. Mustanvuoren liikuntapaikka Lievestuoreella on erittäin suosittu mm. lapsiperheiden parissa. Ladut ovat käytettävissä heti ensilumen jälkeen ja eri järjestöt pitävät siellä myös latukahvilatoimintaa. Jäälatuja tehdään olosuhteiden sallimissa rajoissa. Suosittuja ovat olleet mm. Vuojärven jäälatu ja reitti Saraakallion kalliomaalauksille. Jääurheiluun tarvittavia kaukaloita tai muita jääalueita löytyy kaikkien koulujen yhteydestä.

Viime vuosien aikana Laukaan kunta on panostanut voimakkaasti myös sisäliikuntaan. Kaikissa isoissa taajamissa on hyvät liikuntasalit ja parhaillaan rakennetaan Vihtavuoren koulun uutta liikuntahallia ja Kirkonkylän koulun liikuntasalia. Näiden valmistuttua salivuorojen määrä kasvaa reippaasti ja näin iltakäytön mahdollisuudet paranevat huomattavasti.

Leppäveden uuden liikuntapuiston toteuttaminen Tiituspohjaan on alkanut ja sinne on rakennettu v. 2020 aikana mm. tekonurmikenttä ja kaukalo, crossfit-alue ja pumptrack-rata, aktiiviteettipuisto ja voimaharjoittelualue. Parhaillaan rakennetaan alueen huoltorakennusta ja seuraavien vuosien aikana rakennetaan tennis- ja padelkentät. Leppäveden liikuntapuistoon on lisäksi suunnitteilla yksityisellä rahoituksella salibandyareena ja palloiluhalli.

Laukaasta löytyy myös muita liikuntaa mahdollistavia paikkoja; Laukaan kirkonkylän liikuntapuisto urheilukenttineen, Vihtavuoren liikuntapuisto tekonurmikenttineen, Lievestuoreen liikuntapuisto hiekkatekonurmikenttineen sekä erityisenä kohteena pyöräilyseura CC Picaron toteuttama BMX-rata Laukaan kirkonkylällä.

Kunnan nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa tiedotetaan kunnan monipuolisista ulkoilu- ja matkailukohteista ja mahdollisuuksista. Nettisivut ovat uudistumassa, minkä myötä sivujen käytävyyttä ja tiedottamista pyritään edistämään.

2.3.3. Joukkoliikenteen ja asiointireittien käytön tehostaminen

Olemassa olevista asiointireiteistä on tiedotettu erityisesti vanhus- ja vammaispalveluita, joukkoliikenteen ja asiointireittien kuljetussopimus päättyy vuonna 2021, minkä myötä vuonna 2020 on alettu valmistelemaan.

2.4. Harrastetoiminnan ja yhteisöllisyyden edistäminen

Kirjasto on kuntalaisten olohuone tarjoten kokoelmiensa lisäksi myös tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan. Kirjasto lisää yhteisöllisyyttä ja parantaa mahdollisuuksia aktiiviseen kansalaisuuteen. Opistot, järjestöt ja muut toimijat ovat varanneet aktiivisesti kirjaston kokoontumistiloja käyttöönsä.

Keski-Suomen vaikuttavat järjestöt -hanke järjesti vuosina 2018 järjestökartoituksen ja 2018–2020 Keski-Suomen maakunnassa alueellisia elinvoimapajoja yhteistyössä KYT-järjestöpalveluiden kanssa. Kumppaneina olivat kaikki Keski-Suomen kunnat. Kartoituksen pohjalta voidaan arvioida, että keskisuomalaisissa ihmisten hyvinvointia edistävissä järjestöissä on yhteensä n. 100 000 vapaaehtoista. Järjestökartoituksessa tuli esille keskisuomalaisen kuten myös laukaalaisen järjestökentän moninaisuus. Ilman mm. kansanterveys-, eläkeläis-, nuorisojärjestöjä ja urheiluseuroja sekä vireitä kyläyhdistyksiä moni ihmisten arjen ja myönteisen kuntakuvan kannalta merkityksellinen asia jäisi tekemättä (osallisuus, yhteisöllisyys, vertaistuki, tilaisuudet, tapahtumat, retket, harrastukset, koulutus, kulttuuri, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, leirit, ryhmät ym). Patentti- ja rekisterihallituksen (9,2020) tiedon mukaan Laukaassa on 249 eri järjestöä (tässä yhteydessä järjestöllä tarkoitetaan mitä tahansa yhdistystä, seuraa tai järjestöä).

Laukaan kunta arvostaa järjestöjä ja tunnistaa niiden merkityksen asukkaiden hyvinvoinnille sekä myönteiselle kuntakuvalle. Järjestöissä on sellaista kokemustietoa, mitä ei ole muilla toimijoilla. Laukaan kunta haluaa kehittää järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä. Kun järjestötoiminta on elinvoimainen, sillä on oleellinen rooli paikallisen hyvinvointipolitiikan rakentamisessa sekä hyvinvoinnin lisäämisessä ja sitä kautta sosiaalisen pääoman kasvattamisessa. Laukaan kunta tukee järjestöjen työtä noin 100.000 eurolla vuosittain.

Alueelliset elinvoimapaikat tarjoavat järjestöille ja kunnille uudenlaisen foorumin yhteistyön kehittämiseen sekä verkostojen luomiseen kokoamalla toimijoita yhteen useamman kunnan alueelta. Elinvoimapaikoissa tuetaan järjestöjen ja kuntien yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja elinvoiman edistämiseksi uudessa toimintaympäristössä ja tulevaisuuden kunnan hyvinvointiroolin toteuttamisessa. Malli edistää uudenlaista ja rakentavaa vuorovaikutusta niin paikallis- kuin alueatasolla, kaikilla kunnilla ja niiden yhdistyksillä on tasavertainen mahdollisuus kehittää yhteistyötä. Yhteistyön konkreettista kehittämistä tehdään jokaisen alueen pajassa samalla sapluunalla ja vuosittain vaihtuvalla teemalla.

Maakuntamme järjestöt kartalla

Rekisteröityneet järjestöt
Keski-Suomessa (02/2018)

Yhteensä 5300

Politiikka 800

Ammatti ja elinkeino 1200

Vapaa-aika 850

Kulttuuri 870

Sosiaali- ja terveysala 530

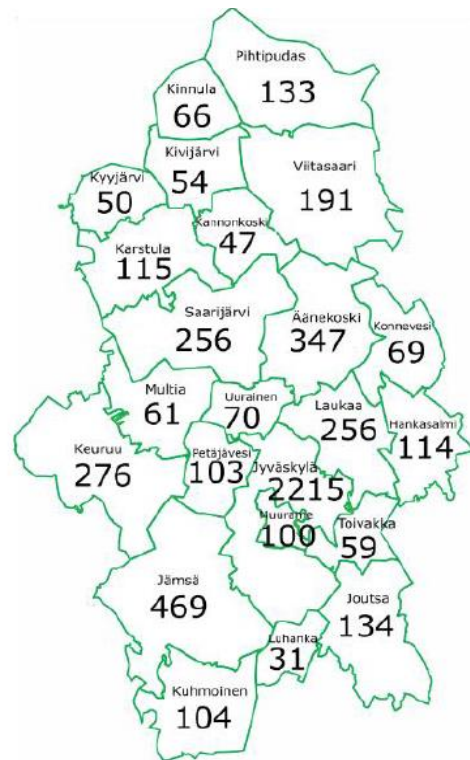
Liikunta ja urheilu 470

Maanpuolustus ja kv suhteet 200

Uskonto ja maailmankatsomus 80

Toimiala muut 300

Vapaaehtoisia ~ 100 000 - 200 000

<https://www.yhdistystori.fi/yhdistyksille/jarjestotietopankki/keski-suomen-jarjestotietoa/jarjestokartoitus/>

2.4.1. Seurakunnat

Seurakunnat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita ja järjestävät monipuolisesti toimintaa, mitkä tukevat kuntalaisten hyvinvointia monin eri tavoin. Esimerkkinä evankelisluterilaisen seurakunnan toiminnan sisältöä: kirkollisten toimitusten lisäksi mm. ruokapäivät, keskustelumahdollisuutta, kotikäynnit, taloudellista avustusta, lahjoitus ruokakasseja, Eu elintarvikkeita, retkiä, eri teemaisia leirejä, pienryhmiä (esim. raamattupiirit, sururyhmät, keskusteluryhmät), päätöksenteko (kirkkovaltuusto, johtokunnat). Erilaista toimintaa ikä-/asiakasryhmittäin:

- Lapsiperheille perhekerhoja, päiväkerhoja, vauvakahvilaa, perheleirejä, erilaisia virikeiltoja, varhaisnuorten kerhoja, rippikoulua, isoskoulutusta, nuorteniltoja, kouluyhteistyötä, lapsikuorot
- Näkö- ja kuulovammaisille, kehitysvammaisille; kerhoja leiripäiviä, leirejä- Mielenterveyskuntoutujille leiripäiviä, keskusteluapua - Päihdekuntoutujille talkooleiriä, leiripäiviä, keskustelua - Vanhuksille: laitoshartaudet, tarinakerhot, erityisjumalanpalvelukset, syntymäpäiväjuhlat, ker-

hotoimintaa, leirejä, leiripäiviä- Vapaaehtoistoimintaa eri ikäiset toimijoina: ystäväpalvelu, lähe-
tyspiirit, tapahtumissa, lukijoina näkövammaisille, kuorot, ryhmänohjaajina, rippikouluiset,
kerhonohtajat ym.

2.4.2. Lievestuoreen Setlementti ry

Lievestuoreen Setlementti ry on lisännyt yhteisöllisyyttä paljon kansalaisopiston monipuolisen toiminnan avulla. Vuoden 2020 lopulla uusin monia kyläläisiä ja kuulihoita netin kautta ympäri maailmaa, tavoittanut toimintamuoto on ollut Setlementti ry:n hallinnoiman Tapahtumien kylä-
kauppa -hankkeen mahdollistama Radio Lievestuore. Esim. yritykset ovat päässeet kertomaan toiminnastaan, on haastateltu kunnan palveluntuottajia ja toimijoita, monipuolinen tuttujen kyläläisten tuottama ohjelma on näin korona-aikana lievittänyt yksinäisyyttä ja virkistänyt kuulihoita. Radio toiminnalla on ollut myös kulttuurihistoriallinen merkitys, kun kyläläiset ovat päässeet kertomaan ja muistelemaan kylän menneistä tapahtumista ja toiminnoista, kertomukset ovat tallentuneet pysyvään podcastiin.

2.4.3. Vanhusneuvosto

Vanhusneuvoston teemana on ollut näkyvyys, imagoa on haluttu parantaa eli ollaan mm. pidetty kokouksia kyläkunnilla, jotka ovat olleet avoimia tilaisuuksia kyläläisille. Kyläläiset ovat saaneet esittää kysymyksiä ja tehdä esityksiä, kokouksia on ollut mm. Leppävedellä, Lievestuoreella ja Vehniällä. Laukaa-Konnevesilehti on vieraillut kokouksessa ja tehnyt juttua sen pohjalta vanhusneuvostosta. Kokouksissa on vieraillut eri viranhaltijoita kertomassa, missä men-
näin ikäihmisten palveluissa Laukaassa. Aiheena on ollut ajankohtaiset teemat. Järjestöjen kautta on tullut kysymyksiä, joihin etsitty vastauksia tarpeen mukaan. Useana vuonna ikäihmi-
sille on järjestetty yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Savion lavalla tapahtuma, jossa on ollut ohjelmaa arpajaisista tansseihin. Vanhustenviikoilla on järjestetty myös ohjelmaa- Vanhusneuvosto on tehnyt opintomatkoja eri aihepiirien tiimoilta, mm. seniorimessuilla ja vanhusneuvostolle järjestetyissä valtakunnallisissa tapahtumissa. Yleisökokouksia Sarahovissa on järjestetty pari kertaa vuodessa. Koronavuosi on ollut poikkeuksellinen, joten eri tilaisuuksien järjestämien ei ole onnistunut. Kuntaan on perustettu yhteistyöryhmä, minkä tarkoituksena on selvittää vanhusneuvoston vaikuttamismahdollisuuksia 31.5.2021 mennessä. Kunnan kanssa tehdään rakentavaa yhteistyötä,

2.4.4. Vammaisneuvoston

Vammaisneuvoston tarkoitus ja tavoite: Vammaisneuvoston tarkoitus on olla vammaisten, vammaisyhdistysten, viranomaisen ja päätöksentekijöiden yhteistyöelin, jonka tehtävänä on vaikuttaa kunnalliseen suunnitteluun, päätöksentekoon ja seurantaan kaikilla hallinnonaloilla. Tavoitteena on vaikuttaa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen ja parantaa heidän asemaansa, sekä vaikuttaa vammaisnäkökulman huomioimiseen kaikessa kunnallisessa päätöksenteossa.

Vammaisneuvosto Laukaassa 2017-2020: Vammaisneuvoston toiminta kaudella 2017-2019 oli aktiivista. Jäseniä oli seitsemän ja lisäksi sihteeri. Vammaisneuvosto osallistui mm. tulevaisuuden asumisen Tarve-projektiin. Vammaisneuvosto lähetti oman kannanottonsa koskien Jyväskylän liikenteen ohjeistuksia, jotka liittyivät vammaiskortin rinnakkaisiin käytänteisiin.

Kaudella 2019-2020 vammaisneuvon toimintaa leimasi aluksi mm. jäsenvajauksiin liittyvät järjestäytymisen hankaluudet, sekä lisäksi korona esti suunnitellut tutustumiskäynnit. Tällä hetkellä vammaisneuvostossa on seitsemän jäsentä, sekä sihteeri. Vammaisneuvosto sai rakennusvalvonnasta loppuvuodesta 2020 kannanottoa pyynnön liittyen suunnitelmiin muuttaa hotellina toimineen Vuolakkeen kiinteistö mielenterveyskuntoutujien asumisyksiköksi. Vammaisneuvosto perehtyi asiaan, antoi lausuntonsa ja toteaa ilahduneena, että esitetyt asiat näyttäivät etenevän

myös jatkokäsittelyssä. Toivottu hissisuunnitelma rakennukseen on valmistunut ja mm. pikainen toive suojatien rakentamisesta on edennyt eteenpäin.

Tulevaisuuden toiveet: Vammaisneuvoston toiveena on, että vammaisneuvosto otettaisiin huomioon ja osallistettaisiin yhä enemmän kaikessa kunnallisessa suunnittelussa, päätöksenteossa ja seurannassa. Hyvinvointiohjelmaa laadittaessa ja toteutettaessa toivotaan otettavaksi huomioon YK:n vammaissopimus ja vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE:n 110 toimenpidettä sisältävä toimintaohjelma.

2.4.5. Laukaan nuorisovaltuusto

Laukaan nuorisovaltuusto aloitti toimintansa syksyllä 2015. Nuorisovaltuusto on Laukaan kunnan yhteistyöelin 13-20-vuotiaille laukaalaisille tai Laukaassa opiskeleville nuorille, joita kiinnostaa edistää nuorten asioita ja osallistua nuoria koskevaan päätöksentekoon. Nuorisovaltuustoon jäseniä on toimipaikoittain seuraavasti:

Sydän-Laukaan koulu 4 jäsentä, Laukaan lukio 3 jäsentä, Vihtavuoren koulu 3 jäsentä, Lievestuoreen koulu 2 jäsentä, Nuorisotalot (kirkonkylä, Vihtavuori, Lievestuore, Leppävesi) 1 jäsen per nuorisotalo.

Jäseniä nuorisovaltuustossa voi olla enintään 16. Nuorisovaltuuston toimikausi on 1 vuosi.

Nuorisovaltuustolla on edustus sivistyslautakunnassa, perusturvalautakunnassa, teknisessä lautakunnassa, HyPen ohjausryhmässä, julkisen taiteen työryhmässä, maakunnallisessa nuorisovaltuustossa, Laukaan kunnan hyvinvointityöryhmässä, Ilmasto- ja energiatyöryhmässä sekä nuorten palveluohjausverkostossa. Nuorisovaltuusto tekee myös yhteistyötä Seututerveyskeskuksen kanssa.

Nuorisovaltuuston viimevuosien pääteemana on ollut ilmastoteema sekä nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.

2.5. Koronan vaikutukset

2.5.1. Covid -19 -koronapandemia on vaikuttanut monin tavoin kuntalaisten hyvinvointiin:

Korona-ajalla on ollut kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointiin laajoja ja pitkäaikaisia vaikutuksia. Etäopiskelu, etätyöskentely, sosiaalisten kontaktien vähäisyys, vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksien väheneminen, taloudellinen niukkuus jne. Vaikutukset ovat olleet sekä negatiivisia että positiivisia.

Määräaikaistarkastuksia neuvoloissa ja kouluterveydenhuollossa jouduttiin perumaan koronaepidemian takia. Äitiysneuvolapalvelut ja pienten lasten (alle 1-vuotiaiden) neuvolapalvelut kuitenkin turvattiin. Suunniteltuja terveyden edistämisen tapahtumia kuntalaisille jouduttiin perumaan keväältä.

Etäopiskelun aikana kouluruokailu ei enää ollutkaan itsestäänselvyys kunnan jakamista ruokakasseista huolimatta. Jää nähtäväksi, onko tällä kokemuksella pidemmällä aikavälillä vaikutusta kouluruokailun arvostamiseen ja sitä kautta kouluruokailun lisääntymiseen.

Etäopiskelu ei sovi kaikille ja se on voinut vaikuttaa jopa valmistumisen viivästymiseen, opiskelijoita on "pudonnut tyhjän päälle" - ohjaukselle olisi ollut tarvetta, mutta sitä ei aina ole järjestynyt. Mielenterveysasiakkaiden erityisesti masennusta tai epävakaata persoonallisuushäiriötä sairastavien hoidossa on ollut haasteita ja katkoksia, ilmennyt asiakkaiden passivoitumista.

Vuoden 2020 koronapandemia on näkynyt sosiaalitoimessa nuorten aikuisten osalta siten, että syksyn tullen ”opiskelupudokkaiden” määrä on noussut, mikä aiheuttanut palveluntarpeita nuorten aikuisten sosiaalityössä. Koronarajoitusten aikaan monien yhteiskunnan tahojen ja terveydenhuollon palvelujen poikkeustilanteet ja sulut ovat näkyneet sosiaalitoimiston arjessa, josta asiakkaat hakeneet tiiviisti ohjausta ja neuvontaa, mm. Kelan etuuksien suhteen.

Koronapandemian alkuvaihe lisäsi lomautuksia ja työttömien aktivointitoimenpiteitä ei ollut mahdollista jatkaa, työttömien määrä lisääntyi ja työttömyysjaksot pidentyivät. Loppuvuodesta 2020 haasteellinen tilanne on alkanut helpottumaan; on sopeuduttu erilaiseen toimintaympäristöön ja opittu käyttämään tarvittavia suojaimia, on kehitetty ja sovellettu uusia työtekotapoja, esim. otettu mahdolliset sähköiset palvelimet avuksi.

Koronaepidemia on vaikuttanut ikääntyvien kuntalaisten hyvinvointiin mm. seuraavalla tavalla: ryhmätoiminnot jäivät tauolle, asumispalveluyksiköissä on rajoitettu vierailuja, lyhytaikaishoitojaksoja on jouduttu perumaan, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon käyntejä on peruuntunut tai siirtynyt, kotiin annettavien palvelujen määrä on lisääntynyt. Usean kuukauden mittainen erityistilanne on näkynyt mm. turvattomuuden ja yksinäisyyden lisääntymisenä, mielialan laskuna, masentuneisuutena, fyysisen kunnon heikkenemisenä. Ikääntyneet kokivat jopa syrjintää, erityisesti koronatilanteen alkuvaiheessa, kun riskiryhmien, yli 70-vuotiaiden, ohjaus karanteeninomaisiin oloihin. Koronan vaikutukset näkyivät loppuvuodesta siten, että palvelutarpeenarvioinnit lisääntyivät sekä vanhus- että vammaispalveluissa.

Kaikki vapaa-aikatoimen erityisliikuntaryhmät keskeytettiin 18.3.-30.5.2020 koronan aiheuttaman poikkeustilanteen takia. Kesällä toimintaa käynnistettiin ulkojumpilla ja pienien kuntosaliryhmien muodossa. Syksyllä toiminta käynnistyi normaalisti koronaturvallisuus huomioiden. Toiminnan käynnistyessä osallistujissa oli havaittavissa huomattavaa fyysisen kunnon ja toimintakyvyn heikentymistä, sekä yksinäisyyden kokemuksia. Joulukuussa 2020 rajoituksia tuli uudelleen ja erityisryhmät siirtyivät mahdollisuuksien mukaan ulos. Osallistujamäärät pienentyneet tämän seurauksena yli 50% normaalista. Kaiken ikäiset aloittelevat liikkujat, joiden kiinnittyminen ohjatun liikunnan ryhmiin tai omatoimiseen kuntosaliharjoitteluun on vielä ollut löyhää, tulevat tarvitsemaan pandemian jälkeen entistäkin enemmän päättäväisyyttä ja tukea liikunnan uudelleen aloittamiseen.

Kansalaisopiston siirtyminen koronapandemian aiheuttamaan sopeutettuun toimintaan maaliskuussa 2020 tapahtui äkillisesti, jolloin opistolla ei ollut valmiutta siirtyä etäopetukseen koko laajuudessaan. Noin kolmasosa kursseista kuitenkin siirtyi etäopetukseen kevätlukukauden loppuajaksi. Syyslukukausi käynnistettiin lähiopetuksena pienemmällä osallistujamäärällä poikkeustilanteen määräykset ja turvallisuus huomioiden. Koronapandemialla oli laajasti vaikutusta mm.

opetustuntimäärän toteutumiseen, opetusjärjestelyihin, opiskelijoiden määrään sekä henkilöstön kuormittumiseen.

Kirjastotilat olivat kokonaan asiakkailta suljettuina 18.3. - 7.5. Varausten nouto oli mahdollista 8.-31.5. Sulku vaikeutti merkittävästi elämää kuntalaisilla, jotka käyttävät sähköiseen asiointiin kirjaston asiakastyöasemia. Fyysistä kirjastoaineistoa ei voitu antaa toukokuun alkuun saakka asiakaskäyttöön, kirjaston tapahtumatoiminta meni tauolle ja yhdistykset ja muut toimijat eivät voineet kokoontua kirjaston tiloissa. Kaikki tämä oli kuntalaisten hyvinvoinnista pois.

Korona on vaikuttanut huomattavasti joukkoliikenteen käyttöasteeseen.

Haasteellinen koronatilanne heijastuu pitkälle tulevaisuuteen ja vaikutuksia tulee esiin viiveellä.

2.5.2. Koronatilanteella on ollut myös myönteisiä vaikutuksia:

Toisaalta korona herätti ihmisissä yhteisöllistä auttamishalua. Esimerkkinä yksittäisen kuntalaisen aloitteesta käynnistetty ja HyPe-verkostoyhteistyössä toteutettu ruoka-apukampanja, joka tarjosi konkreettista ruoka-apua vähävaraisille laukaalaisperheille ja samalla tukea alueen ravintolayrittäjille.

Perheillä on ollut enemmän aikaa olla yhdessä, on löydetty luonto merkityksellisenä voimavaran.

Kuntouttavassa työtoiminnassa asiakkaiden motivaatio on korona-aikaan lisääntynyt; koronaan liittyvät pakolliset tauot on tuoneet esille työn merkityksen, kuinka tärkeää se on.

Digitaalisia palveluita ("digiloikka") on otettu käyttöön kouluissa, työyhteisöissä ja palveluiden piirissä (mm. etävastaanotot, etäkuntoutus, sähköiset palvelut). Kirjaston elektronisten aineistojen käyttö kasvoi 50%. Vaikka fyysistä aineistoa ei voinut lainata vajaan kahden kuukauden aikana keväällä, kirjaston aineistoja lainattiin vuonna 2020 runsaasti silloin kun se oli mahdollista (n. 300 000 lainaa sisältäen uusinnat), melkein yhtä paljon kuin kokonaisuudessaan vuonna 2019. Koronavuosi ei siis lainauslukujen perusteella vähentänyt kuntalaisten lukemisharrastusta!

Laukaan paikalliset yritykset kehittivät kauppatavaroiden kotiinkuljetuspalveluita, mikä on ollut suuri helpotus riskiryhmiin kuuluville kuntalaisille.

Koronatyöryhmä, jossa on eri palvelualueiden, työsuojelun, Keski-Suomen Seututerveyskeskuksen ja Työterveyshuolto Pihlajalinnan edustus, on koordinoanut pandemian hallintaa, ohjeistuksia ja siihen liittyvää tiedotusta lokakuusta 2020 alkaen. Asiallinen, oikea-aikainen paikallisten asiantuntijoiden sekä helposti saatavilla oleva tiedotus lisää kuntalaisten turvallisuudentunnetta poikkeuksellisessa tilanteessa.

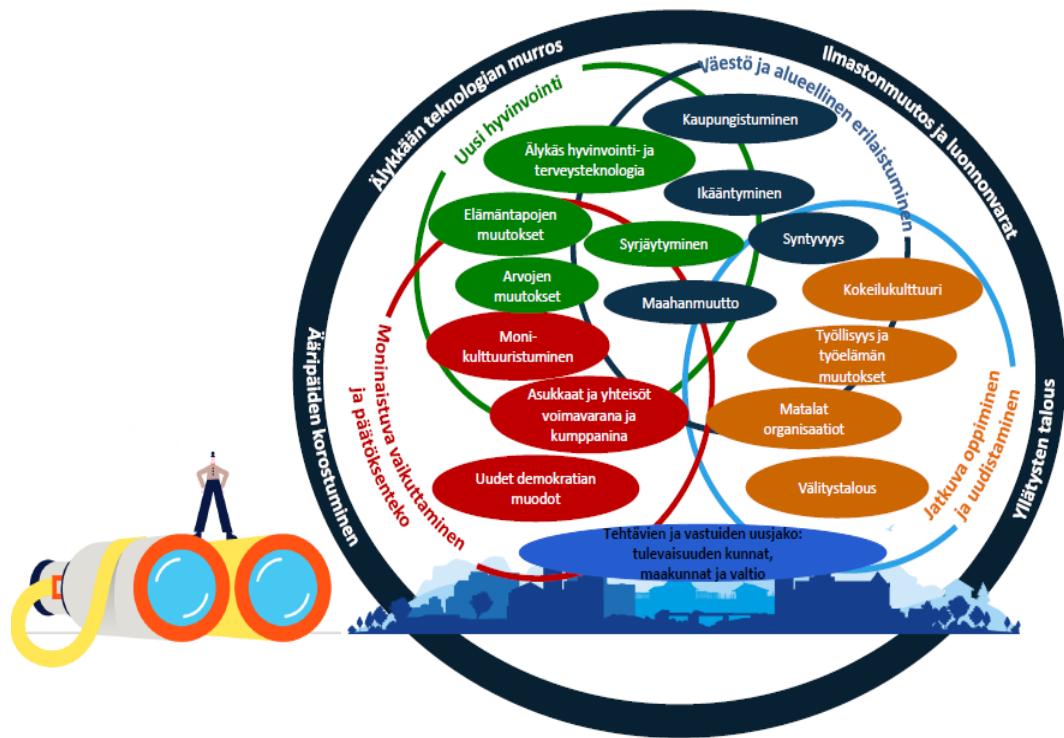
COVID-19 epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. THL raportti 14/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140661/URN_ISBN_978-952-343-578-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Keskeiset johtopäätökset ja evästykset päättävältä valtuustokaudelta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on toimintaa, jolla tuetaan kuntalaisten mahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitoon ja parantamiseen. Mahdollisuuksia luodaan pitämällä huolta olosuhteista, jotka tukevat hyvinvointia ja terveellisten valintojen tekemistä. (THL)

Seuraavassa kuviossa nähdään minkä tyyppiset yhteiskunnassa vallalla olevat moninaiset muutokset ja kehityssuunnat ovat vaikuttamassa toimintaympäristössämme ja haastavat myös kuntalaisten hyvinvointia ja sen edistämistä.

Kuntaan kohdistuvia muutoksia

Laukaassa tehdään paljon hyvää ja monipuolista työtä kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. On tärkeää, että kuntalaisten hyvinvointia edistämistä johdetaan tiedolla (indikaattorit, tilastot, kokemus, kuntalaisten näkemykset), jotta olemassa olevat resurssit kohdentuvat tarkoituksenmukaisesti. Seuraavassa valtuustokauden päättyessä laukaalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä edellä kuvattuun hyvinvointikertomukseen pohjautuvia asioita ja kehitystarpeita, mitkä tulisi ottaa huomioon, kun laaditaan hyvinvointisuunnitelmaa tulevalle valtuustokaudelle:

- Covid -19 koronapandemian vaikutusten arviointi kuntalaisten hyvinvointiin (talous, työhyvinvointi, lomautukset, työttömyys, syrjäytymisuhka, sähköisten palveluiden käyttö); Koronapandemia aiheuttanut rajoituksia toiminnoissa, mistä seurannut yksinäisyyttä, pelkoa, syrjäytymistä / digisyrjäytymistä, taloudellista ahdinkoa (työttömyyttä, lomautuksia), perheiden ongelmien kärjistymistä, ikäihmisillä toimintakyvyn heikentymistä - toisaalta sähköisten palveluiden haltuunottoa ja luontoharrastusten lisääntymistä); pandemian haasteelliset seuraukset tulee tiedostaa eri palvelualueilla ja pyrkiä toiminnoissaan tukemaan kuntalaisia niistä selviämään siten, kuin se vain on mahdollista
- Työllisyyden edistämistoimien ylläpitäminen ja vahvistaminen, mm. Työllisyyden kuntakokeilu 1.3.2021-30.6.2023, Ohjaamotoiminta, Hyphen ja työllistämisyksikön etsivän työn tiimi

Hyvinvointikertomus

- Mahdollisen SoTe -maakuntauudistuksen vaikutukset kuntatalouteen ja toimintaan - kuntalaisten hyvinvointiin
- Ikäihmisten hyvinvointi-interventiot hyvinvointiryhmätoimintana, teknologian hyödyntäminen, mm etäkuntoutus ja sen edelleen kehittäminen
- Vanhus- ja vammaispalvelu; ennakoidun työn ja palvelurakennemuutoksen edelleen kehittäminen sekä monimuotoisten asumispalveluratkaisujen kehittäminen.
- Työhyvinvoinnin ja johtamisen kehittäminen, työympäristön vaarojen ja riskien arvioinnin jatkotoimenpiteet, tiedolla johtamisen kehittäminen
- Yritys- ja työpaikkarakentamisen edistäminen, yritystonttien lisääminen
- Jatkossa on tärkeää vahvistaa verkostomaista, hallintokunta- ja organisaatorajat ylittävää yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Tällaisesta työskentelystä on Laukaassa saatu jo runsaasti hyviä kokemuksia esimerkiksi Laukaan HyPessä, Ohjaamossa ja Keski-Kirjasto-yhteistyössä. Myös tuleva sote-uudistus edellyttää sujuvaa monialaista yhteistyötä laajan toimijaverkoston kesken.
- Maakunnallisen hyvinvointiohjelman 2021-2024 tavoitteiden huomioiminen, maakunnallinen hyvinvoinnin edistäminen
- Kuntalaisten osallistaminen, mm. elämänlaatu -kysely kuntalaisille (EURO his 8)
- Ennaltaehkäisevien toimien edelleen vahvistaminen eri palvelualueilla, asiakasohjauksen ja palvelutarpeen keskittämien ja kehittäminen, varhaiskasvatuksessa Lapset puheeksi -menetelmä, kuraattorin lisäys varhaiskasvatuksen toimintaan, Hyvinvointireitti, Hyphen monipuolinen toiminta, omaehtoisen terveyden edistämisen tukeminen (mm. sähköiset palvelut), "matalan kynnyksen palvelut" mm. Seututerveyskeskuksen 3,2021 mielensterveys- ja päihdeasiakkaiden ajanvarauksetonta vastaanottoa iltaisin klo 16-18 kuntalaisille, joilla on huolta mielensterveys- tai päihdeasioissa, perheneuvolatoiminnan laajentuminen (toinen psykologi rekrytoitu)
- Ennaltaehkäisevän päihdetyön juurruttaminen (Valviran valvontaohjelman painopistealue 2021)
- Järjestöyhteistyön edelleen kehittäminen ja vahvistaminen (myös sote rakennehankkeen yksi osa-alue), järjestöjen nimetty yhteyshenkilö tukee järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä tulevaisuudessa
- Kulttuuritoiminnan monipuolisten mahdollisuuksien huomioiminen ja vahvistaminen
- Aivoterveysten edistämisen edelleen (muistirajoitteisten asiakkaiden määrän kasvu - ennakointi merkityksellistä)
- Liikkuva Laukaa -hankkeen monipuolinen toiminta, Likesin Liikunnan ja hyvinvoinnin edistämisen tietöalustan ja toimintaprosessin kehittäminen Keski-Suomessa –hankkeesta saadun tiedon hyödyntäminen kuntalaisten liikkumista edistävissä kehittämis-työssä
- Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen edelleen yhteistyössä järjestöjen ja eri toimijoiden kanssa (mm. messut, järjestövideot, yhteiset koulutukset)

Hyvinvointikertomus

- Terveelliseen ja riittävään ravintoon on kiinnitettävä huomiota kaikenikäisten kuntalaisten kohdalla. Yksipuolinen ravinto sekä liian vähäinen/runsas ravinnonsaanti ovat monin eri tavoin riskitekijöitä ihmisen kokonaishyvinvoinnille (esim. vireys, jaksaminen, mieliala, liikkuminen, yli-/alipainoon liittyvät sairaudet). On mm. tärkeä selvittää, miksi niin moni lapsi ja nuori jättää kouluruokailun syömättä tai onko ikäihmisillä vajaaravitsemusta. Laadittava ikäryhmäkohtaiset ravitsemusterveyden edistämisen tavoitteet + toimenpiteet + seuranta.
- Ympäristön viihtyvyyden ja toimivuuden kehittäminen kunnan eri alueilla, mm. Laukaan sataman uudistaminen, monitoimipuistot, mitä eri ikäiset kuntalaiset voivat hyödyntää yhdessä ja erikseen
- Luontoarvojen huomioiminen, ekologiset ratkaisut, kestävä kehitys
- Luontomatkailun edelleen kehittäminen ja sen näkyväksi tekeminen (monipuolinen viestintä, uudet nettisivut)
- Kuntalaisten hyvinvointia edistäviin ja ylläpitäviin hankkeisiin osallistuminen
- Hyvinvointityöryhmän / hyvinvointityön arviointi ja kehittäminen

4. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat sekä hankkeet

4.1. Hyvinvointia ja terveyttä edistävät hankkeet:

Laukaan kunta on mukana useissa erilaisissa kuntalaisten hyvinvointia edistävissä ja tukevilla hankkeissa. Hankkeet saattavat kuormittaa perustehtävää tilanteissa, joissa hanketyöhön ei ole resursoitu työaikaa. Hankkeisiin osallistumiset on kuitenkin koettu pääosin myönteisinä, koska ne ovat tuoneet mm. lisäarvoa asiakastyöhön tutkittuun tietoon pohjautuvien uusien toimintamallien ja niiden käytäntöön jalkautumisen myötä, kehittäneet ja edistäneet eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja jopa valtakunnallista tai kansainvälistä verkostoitumista.

- Ehkäisevän päihdetyön tiedolla johtamisen hanke 2019-2021
https://www.ksshp.fi/fi-FI/Ammattilaiselle/Perusterveydenhuollon_yksikko/Hankkeet/Tietoon_perustuva_ehkaisevan_paihdetyon_johtamisen_malli_KeskiSu
- VerKo - Vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden paikka lapsi- ja perhepalveluissa -hanke 2019-2021
<https://www.tsr.fi/hankkeet-ja-tutkimustieto/verko-vertaistuen-ja-kokemusasiantuntijuuden-paikka-lapsi-ja-perhepalveluissa/>
- Ruokakunta – Yhdessä kohti ruokailoa ja terveyttä, 2019 -2021, Itä-Suomen yliopisto.
<https://thl.fi/fi/-/terveyden-edistamisen-maararahaa-vuonna-2019-kaheksalle-hankkeelle>
- Liikunnan ja hyvinvoinnin edistämisen tietöalustan ja toimintaprosessin kehittäminen Keski-Suomessa –hanke
<https://kehofinland.fi/fi/uutiset/liikunnan-ja-hyvinvoinnin-tietoaalusta-ja-toimintaprosessi-keski-suomessa>
<https://www.kesli.fi/kunnat/liikunnasta-hyvinvointia/>
- Meijän perhe liikkeellä
www.likes.fi
- ”Kotihoitohenkilöstön uudistuva osaaminen: Työn sisältöjen kehittäminen ja työssä jaksamisen edistäminen yhteistoiminnallisella palvelumuotoilulla” 2019-2021
<https://www.jamk.fi/fi/reportronic-project/?projectid=2961>
- Liikkuva Laukaa –hanke 2020-2023
<https://www.laukaa.fi/palvelut/liikkuva-laukaa-hanke>
- TASOS –hanke / aikuis- ja perhesosiaalityö 1.9.2020-28.2.2023
<https://koskeverkko.fi/category/tasos-hanke/>
- Meijän mielestä arvokas hanke 2020-2022
<https://koskeverkko.fi/hankkeet/meijan-mieli/>
- Keski-Suomen Tulevaisuuden Sosiaali- ja terveyskeskus -hanke 2020-2022
<https://www.jyvaskyla.fi/hankkeet/keski-suomen-sote-uudistus>
- Valtakunnallinen työllisyyden kuntakokeilu 1.3.2021-30.6.2023
<https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/tyollisyyden-kuntakokeiluissa-yhdistetaan-valtion-ja-kuntien-resurssit-tyollisyyden-edistamiseksi-kokeilut-kaynnistyyvat-maaliskuussa-2021>

- Työkykyohjelma-hanke; Meijän kyvyt käyttöön 2020-2022
<https://www.ksshp.fi/download/noname/%7B31D04427-7E46-4083-B929-E6860C7D2069%7D/74996>

4.2. Päättäneet hankkeet:

- Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (KUko) Kukoistava kotihoito -kärkihankkeessa 2016-2018
<http://www.ks2021.fi/uudistuksen-karkihankkeet/kotihoito/materiaalit/tulokset/>
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma /KSLAPE 2016-2018
<http://www.ks2021.fi/uudistuksen-karkihankkeet/kslape/materiaalit/>
- Palvelupolut kuntoon (PAKU) – hankkeen (1.8.2018-28.2.2021)
PAKU-hankkeen loppuraportti on tässä. <https://www.theseus.fi/handle/10024/356032>
- Yhdessä ei olla yksin –hyvinvointiyhteistyöhanke 2017-2019 (Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus)
<http://koskeverkko.fi/hankkeet/muita-hankkeita/yhdessa-ei-olla-yksin/>
- Apetta aivoille – avaimia aivoterveysteen hanke 1.2.2017-31.12.2019
<https://sydanliitto.fi/keskisuomi/hankkeet/apetta-aivoille-avaimia-aivoterveysteen>
- Muisti työssä – työ muistissa 2017-2020
<https://www.muistiterveys.fi/>

4.3. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistä ohjaavat lait sekä kunnalliset, maakunnalliset ja valtakunnalliset ohjelmat ja suunnitelmat:

4.3.1. Lait

- Terveystenhuoltolaki 1326/2010
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015
- Tupakkalaki 549/2016
- Alkoholilaki 1143/1994
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Työturvallisuuslaki 738/2002
- Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta 169/2007
- Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö
- Kansainväliset sopimukset sekä EU:n lainsäädäntö.

4.3.2. Kunnalliset ohjelmat ja suunnitelmat:

- Talousarvio 2021

- Kirjaston kehittämissuunnitelma määrittää, kuinka kirjastopalvelua kehitetään 2021-2025. Suunnitelma valmistuu viimeistään toukokuussa 2021.
Laukaan kunnan strategia 2017-2021
- Laukaan elinkeinostrategia 2014 -2020
https://www.laukaa.fi/files/laukaan_kunnan_elinkeinostrategia.pdf
- Laukaan kunnan vanhusten palvelujen hyvinvointisuunnitelma 2018-2025
- Laukaan kunnan vammaispalveluohje (17.2.2010)
- Laukaan varhaiskasvatussuunnitelma
http://www.laukaa.fi/upload/docs/paivahoito/vasu_2008-2011.pdf
- Ilmastonsuojelusuunnitelma
<http://laukaa02.hosting.documenta.fi/kokous/2013278-7.HTM>
- Laukaan kouluverkkoselvitys 24.3.2014

4.3.3. Maakunnalliset ja valtakunnalliset ohjelmat ja suunnitelmat:

- 2011 - Keski-Suomen hyvinvointistrategia 2020. Neljä hyvinvointilupautusta keskisuomalaisille.
http://www.keskisuomi.fi/filebank/22141-Keski-Suomen_hyvinvointistrategia_2020.pdf
- Keski-Suomen Maakuntasuunnitelma 2040 (sisältää maakuntaohjelman 2018-2021)
- Keski-Suomen liikunta- ja urheilustrategia –Visio 2020
- Meijänpolku ”liiku ja huilaa Keski-Suomessa 2017-2047”
- Terveydenhuoltolain mukainen järjestämissuunnitelma: terveystalouden järjestäminen ja tuotanto Keski-Suomessa vuosina 2018-2020
- Keski-Suomen hyvinvoinnin osaamiskeskittymä KeHO

4.3.4. Valtakunnalliset ohjelmat ja suunnitelmat:

- Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019, Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, Valtioneuvoston julkaisu 2019:23
- Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019, Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, Valtioneuvoston julkaisu 2019:31
- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017 ja 2020
- Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ja palvelujen turvaamisesta
<http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1839361>
- Terveyden edistämisen laatusuositus
<http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1057615>

- Suomen vammaispoliittinen ohjelma
http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1522141
- Vaikutusten ennakkoarviointi kunnallisessa päätöksenteossa.2011.
<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2011/1418-vaikutusten-ennakkoarviointi-kunnallisessa-paatöksenteossa>
- Yhteinen ote alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämiseen: ehkäisevän päihdetyön laki ja toimintaohjelma : tietoa kuntapäätäjille
<https://www.julkari.fi/handle/10024/129575>

Hyvinvointityöryhmän jäsenet

Laukaan kunnan hyvinvointityötä koordinoi kunnanjohtajan 31.5.2018 nimeämä hyvinvointityöryhmä valtuustokaudelle 2017-2021. Työryhmän jäsenistössä on tapahtunut työtilanteisiin ja perhevapaisiin liittyviä muutoksia toimikauden aikana. Työryhmän tehtävänä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja yhteistyötahojen kanssa.

- Eliisa Haimakka, pj. perusturvalautakunta, varajäsen Veikko Haverinen
- Hanna-Leena Espinosa, tekninen lautakunta
- Tapio Valkonen, sivistyslautakunta
- Mirja Ahoniemi, perusturvajohtaja
- Tanja Halinen terveysneuvonnan osastonhoitaja (Seututerveyskeskuksen edustaja)
- Hely Harju, hallinto- ja talouspäällikkö
- Kalevi Lahtonen, puistomestari
- Anu Kaasalainen, palvelupäällikkö
- Risto Heikkinen, kirjastotoimen johtaja
- Maija-Leena Ström, terveysliikunnan suunnittelija
- Satu Rautiainen, erityisliikunnan ohjaaja
- Heli Lerkkanen, valvontakoordinaattori, sihteeri

Hyvinvointityöryhmän kokouksiin on mahdollisuuksien mukaan osallistunut ja toiminut asiantuntijana Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hyvinvointikoordinaattori Nina Peränen. Hyvinvointikertomuksen laadintaan on hyvinvointityöryhmän lisäksi osallistunut ja on konsultoitu asiantuntijoita tarpeen mukaan.

Asiakirjan ulkoasu: järjestelmäasiantuntija Sanna Laitinen